

Metropolia

BULEVARDI 29

RAKENNUSHISTORIASELVITYS HELSINKI 31.8.2015

ark-byroo

TILAAJA

Helsingin kaupungin tilakeskus
Tilaaajan edustaja Tarja Nurmi

KONSULTTI

Arkkitehtitoimisto ark-byroo
Kustaankatu 3, 00500 Helsinki
info@arkbyroo.fi
www.arkbyroo.fi
p. 010 2350 566

TYÖRYHMÄ

Marianna Heikinheimo, arkkitehti SAFA, KuvM / vastaava rakennustutkija
Noora Laak, TkK / avustava rakennustutkija
Anna Solin, TkK / avustava rakennustutkija
Annina Kivikari, graafikko MA / taitto
Sami Heikinheimo, OTK / dokumentointivalokuvaus

NYKYTILAVALOKUVAT

Sami Heikinheimo ©ark-byroo

ETUKANNEN KUVAT

Nykytilakuvat Sami Heikinheimo ©ark-byroo
Vuoden 1892 postikorttikuva: Bulevardi 29. MV.

SUORITUSAJANKOHTA

Työ on suoritettu ajalla kesäkuu – elokuu 2015.

© Arkkitehtitoimisto ark-byroo

KÄYTETYT LYHENTEET

AYA	Aalto-yliopiston arkisto
HEL PTP	Helsingin kaupungin paikkatietopalvelut
HKA	Helsingin kaupunginarkisto
HKM	Helsingin kaupunginmuseon arkisto
HTOL	Helsingin teknillinen oppilaitos
KA	Kansallisarkisto
KSV	Helsingin kaupungin kaupunkisuunnitteluviraston arkisto
MV	Museovirasto
RakVV	Rakennusvalvontaviraston arkisto
SA-kuva	Sotamuseon kuva-arkisto
TKK	Teknillinen korkeakoulu

Sisällys

1. JOHDANTO	4
1.1 Kohde	4
1.2 Tehtävä	4
1.3 Perustiedot	6
2. OPPILAITOSKOKONAISUUDEN RAKENTUMINEN	8
2.1 Korttelikaaviot	8
2.2 Teknillisen opetuksen alkuvaiheet	12
2.3 Oppilaitosrakentaminen Suomessa 1800-luvulla	12
2.4 Polyteknillisen koulun kehitys Teknilliseksi korkeakouluksi	13
2.5 Oppilaitoskorttelin pommitukset talvisodassa 1939 ja jatkosodassa 1944	14
2.6 Kilpailu Teknillisen korkeakoulun laajentumisesta Hietalahdentorin ympärille 1945	14
2.7 Helsingin Teknillinen oppilaitos	15
3. SIJAINTI KAUPUNGISSA	17
4. BULEVARDI 29	20
4.1 Polyteknillisen koulun uudisrakennus 1874 – 77	20
4.2 Polyteknillisen opiston laajennus 1902 – 05	20
4.3 Suomen teknillisen korkeakoulun korotus 1926 – 28	22
4.4 Myöhemmät vaiheet	29
5. NYKYTILA	32
5.1 Julkisivut	32
5.2 Sisätilainventointi	35
6. YHTEENVETO	41
6.1 Oppilaitoskokonaisuus	41
6.2 Bulevardi 29	42
LÄHTEET	43
LIITE 1 RAKENNUSLUVAT	46

Johdanto

1.1 Kohde

Osoitteeseen Bulevardi 29 valmistui rakennus vuonna 1878, vuosi Polyteknillisen koulun päärakennuksen valmistumisen jälkeen. Arkkitehtina oli myös Päärakennuksen suunnitellut Frans Anatolius Sjöström. Toisin kuin oppilaitoskokonaisuuden muut rakennukset, palvelurakennusta ei rakennettu koulurakennukseksi, vaan sen alkuperäinen käyttötarkoitus oli asuinrakennus. Rakennus muutettiin kuitenkin jo 1800-luvun lopulla valtion virastokäyttöön ja 1950-luvulla opetuskäyttöön.

Bulevardi 29 kuuluu nykyään Metropolia ammattikorkeakoulun Bulevardin toimipisteen rakennuksiin, ja toimii ammattikorkeakoulun palvelurakennuksena. Käyttäjinä on Metropolia ammattikorkeakoulun hakijapalvelupiste ja kirjasto, lisäksi rakennuksessa on toimistotiloja. Kellarissa on myös opiskelija-yhdistyksen kahvila ja toimitiloja.

Bulevardi 29 on esimerkki varhaisesta kaupunkikivitalorakentamisesta Helsingissä. Ulkomuodoltaan rakennus poikkeaa ympäristöstään melkein kuutiomaisen muotonsa ansiosta. Rakennus yhdistyy tyyllillisesti ja ajallisesti päärakennuksen ensimmäiseen osaan, vaikka onkin muodoltaan ja tilahahmoltaan täysin erilainen.

Ulkomuodoltaan hyvin säilynyttä rakennusta on peruskorjattu useaan otteeseen ja sisätilamuutoksia on tehty runsaasti. Bulevardi 29:stä on tehty rakennushistoriaselvitys ja inventointi vuonna 1984. Kansallisarkistossa säilytetään 1800-luvun piirustuksia ja Kaupunginarkistossa on 1950-luvun muutostoi-

den piirustuksia. Rakennusvalvontaviraston arkistosta löytyy myöhempien muutosten rakennuslupia ja piirustuksia.

Bulevardi 29 on suojeltu yhdessä päärakennuksen kanssa asetuksella 480/85 ja on määriteltä osaksi RKY-aluetta.

1.2 Tehtävä

Metropolia ammattikorkeakoulu on yhdistämässä toimintapisteitään Myllypuroon valmistuvalle uudelle kampukselle, jolloin Bulevardin rakennukset jäävät tyhjiksi. Tämä merkitsee käyttötarkoituksen muuttamista, asemakaavan päivittämistä ja suojelutarpeen uudelleen arvioimista.

Oppilaitoskokonaisuudesta on tehty rakennuskohtaiset selvitykset, jotka antavat yleiskuvan rakennusten historiasta ja arkkitehtuurista. Tehdyssä rakennushistoriallisessa selvityksessä on neljä osaa: osa I Päärakennus, osa II Bulevardi 29, osa III Vanha kemian rakennus ja osa IV Uuden kemian rakennus. Jokaisessa osassa on yleinen osa, jossa käsitellään korttelia ja sen rakentumista kokonaisuutena sekä käyttäjiä ja Hietalahden aluetta yleisellä tasolla. Rakennuskohtaisissa osissa on käsitelty kyseisen rakennuksen historiaa ja arkkitehtuuria, arkkitehteja sekä nykytilaa. Jokaisessa rakennuksessa on tehty yleispiirteinen inventointi.

Tämä suppea rakennushistoriallinen selvitys laajasta ja moniulotteisesta kohteesta on säännellyt inventoinnin tarkkuustason.

Ilmakuva oppilaitoskorttelista ja Hietalahden ympäristöstä, todennäköisesti vuonna 1938. AYA.

Tärkeänä lähteenä on ollut Vedutan laatimat vuoden 1984 rakennushistoriaselvitykset ja inventoinnit päärakennuksesta sekä Bulevardi 29 rakennuksesta sekä Mikko Härön seminaariesitelmä Polyteknillisen koulun päärakennuksesta. Päärakennuksesta on tehty väritutkimus vuonna 1988. Merkittävä teos on ollut Panu Nykäsen Teknillisen korkeakoulun historiikki vuodelta 2007. Lisäksi lähteinä käytetty useita oppilaitoshistoriikkeja ja vuosikertomuksia sekä muuta kirjallisuutta ajan arkkitehtuuriin liittyen. Alkuperäispiirustuksia säilytetään Kansallisarkistossa ja uudempia piirustuksia Kaupunginarkistossa. Rakennusvalvontaviraston arkistossa

on tutkittu rakennuslupia, joiden kronologinen luettelo on liitteenä selvityksissä. Aalto-yliopiston arkistosta on saatu runsaasti valokuva-aineistoa. Kansalliskirjaston sanomalehtiarkistosta on löytynyt rakennusten käyttöhistoriaan liittyviä lehtikirjoituksia. *Arkkitehti-* ja *Tekniska föreningens i Finland förhandlingar* -lehdissä on arkkitehtien itsensä kirjoittamia rakennusesittelyjä.

Oppilaitoskokonaisuudesta tehtiin monivaiheisen kehityksen esittämiseksi kolmiulotteinen korttelikaavioesitys. Rakennusten muutoksia on havainnollistettu pääjulkisivujen muutoskaavioilla.

1.3 Perustiedot

Kohteen nimi	Palvelurakennus, Bulevardi 29			
Rakennusaika	1877-78			
Rakennuttaja	Kanslianeuvos K.L Lindeberg			
Suunnittelija	Arkkitehti Frans Anatolius Sjöström			
Osoite	Bulevardi 29, 000180 Helsinki			
Kiinteistötunnus	091-004-0077-0003			
Kaupunginosa	4, Kamppi - Kampen			
Kortteli	77, Kurki - Tranan			
Tontti	3			
Rakennusnumero	7			
Pysyvä rakennus-tunnus	728			

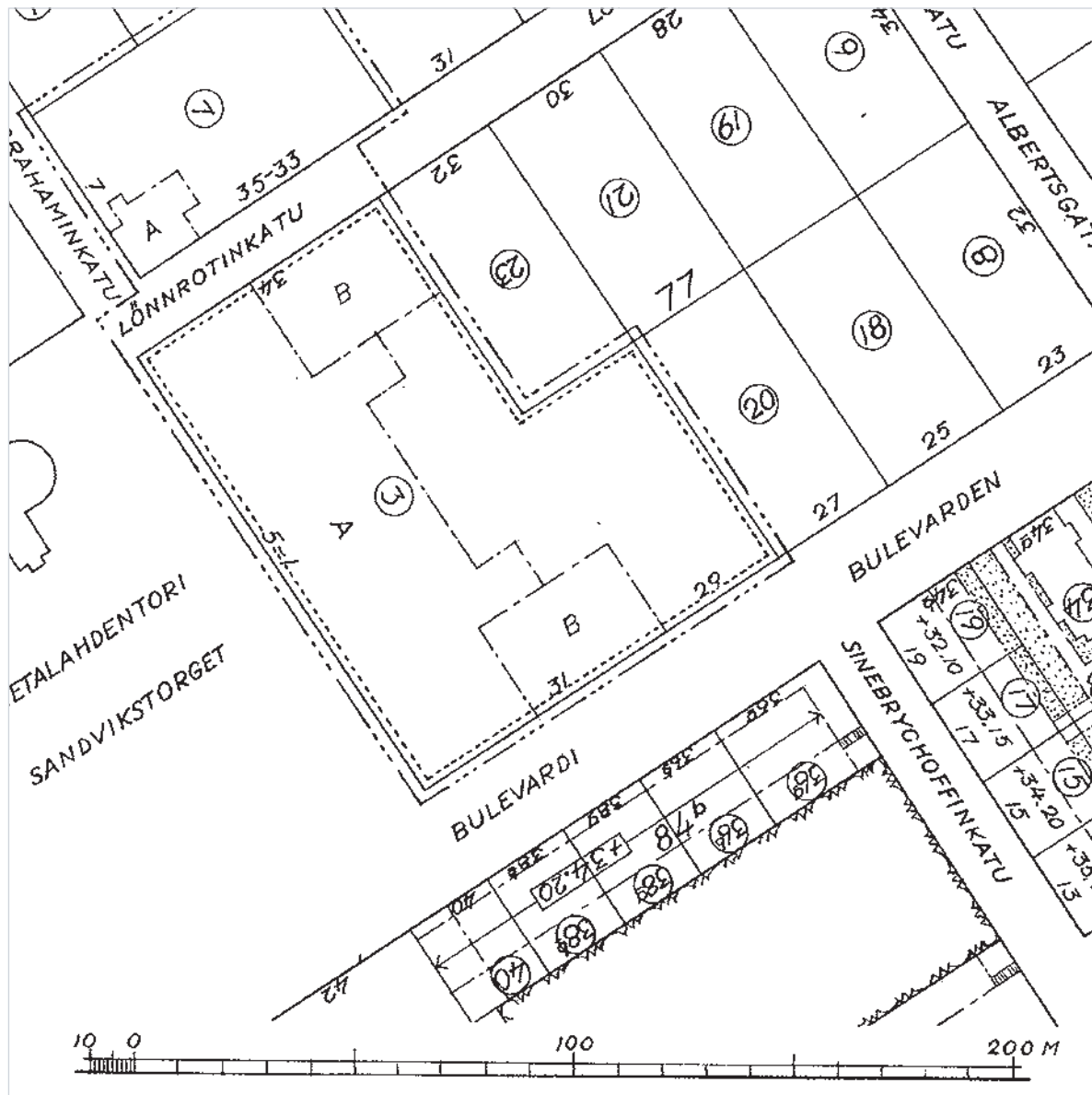
Laajuustietoja	Kerrosala	1845 m ²	Tilavuus	7480 m ³
	Bruttoala	1911 m ²	Tontin koko	9709 m ²
			Kerroksia	3 + kellarikerros

Rakennusvaiheet	1877–78	Uudisrakennus, arkkitehti F. A. Sjöström
	1897	Rakennuksen muuttaminen virastokäyttöön
	1957	Muutos ja korjaus Helsingin teknillisen oppilaitoksen käyttöön
	1987	Peruskorjaus, Osmo Lappo
	2001	Peruskorjaus, Arkkitehtitoimisto Hormia Oy

Käyttöhistoria	1878	Yksityisasuntoja, Toimistotiloja
	1897–1950-luku	Toimistotiloja (muun muassa Teollisuushallitus), Koulurakennus, Suomen taiteilijaseura (Konstnärsgillet)
	1964–1996	Helsingin teknillinen oppilaitos
	1996–2008	Helsingin ammattikorkeakoulu
	2008–	Metropolia ammattikorkeakoulu

Omistus	–1878	Helsingin kaupunki (tontti)
	1878–1879	Kanslianeuvos K. L. Lindeberg
	1879–1891	Kauppias Oskar E. Brander
	1891–1897	Bolaget Hemmet
	1897–1995	Suomen valtio
	1995–	Helsingin kaupunki

Rakennussuojelu	Abrahaminkatu 1-5 ja Bulevardi 29 sisältyivät valtioneuvoston 18.9.1980 päätökseen, jolla yhteensä 59 Helsingin kaupungin alueella sijaitsevaa, valtion omistamaa rakennusta suojeltiin asetuksen 278/1965 nojalla. Suojelupäätös ei sisällä tarkempia suojelumääräyksiä eikä suojeluluokitusta. Aiemmin asetuksen 278/1965 nojalla tehdyt suojelupäätökset pysyvät kuitenkin voimassa omistuksesta riippumatta asetuksen 480/1985 nojalla. 498/2010 tuli uusi laki rakennusperinnön suojelemisesta, joka kumosi edellisen 480/1985 säädöksen. Valtion rakennuksia koskeva suojelu on voimassa edellisten määräysten mukaisesti, kunnes rakennuksen suojelusta päätetään nykyisen lain puitteissa. Abrahaminkatu 1-5 sekä Bulevardi 29 sisältyvät myös Esplanadi-Bulevardi RKY-alueeseen. Vanhan ja Uuden kemian rakennuksia ei mainita päätöksissä eivätkä ne sisälly RKY-alueeseen. Kortteli ei ole suojeltu asemakaavassa. Kortteli on tällä hetkellä määrätty rakennuskieltoon vuoteen 2016 saakka.
Asemakaava	Nykyinen asemakaava on vuodelta 1945. Kaavassa on päärakennuksen alueelle määritelty kattolistan korkeudeksi +32.50 ja kattokaiteen korkeudeksi +34.45. Pohjois- ja eteläsiiville on määritelty rakentamattomiksi jätettävät tontinosat. Muuten on tontti on määritelty yleisen rakennuksen tontiksi.

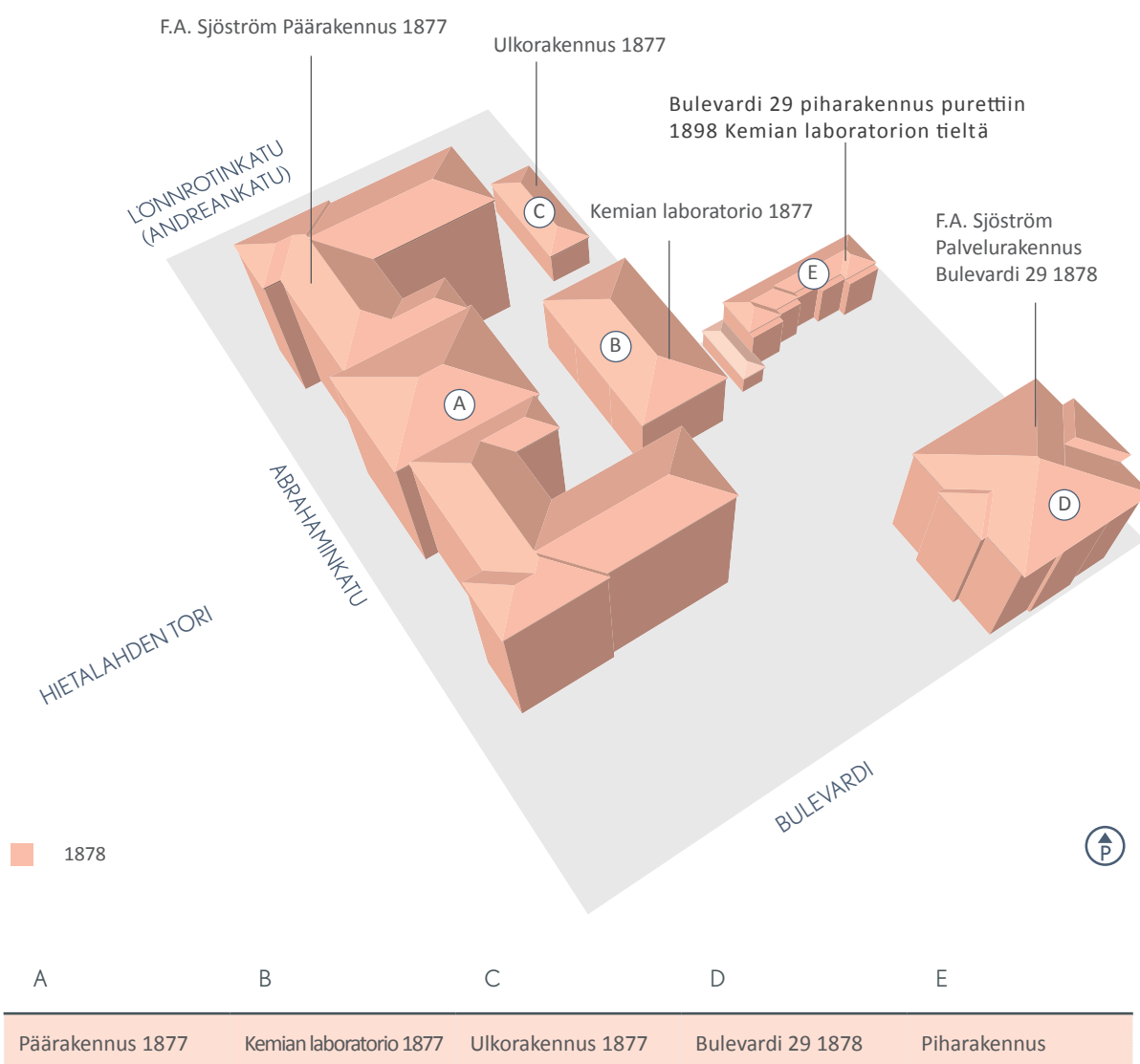

Voimassa oleva asemakaava vuodelta 1945.

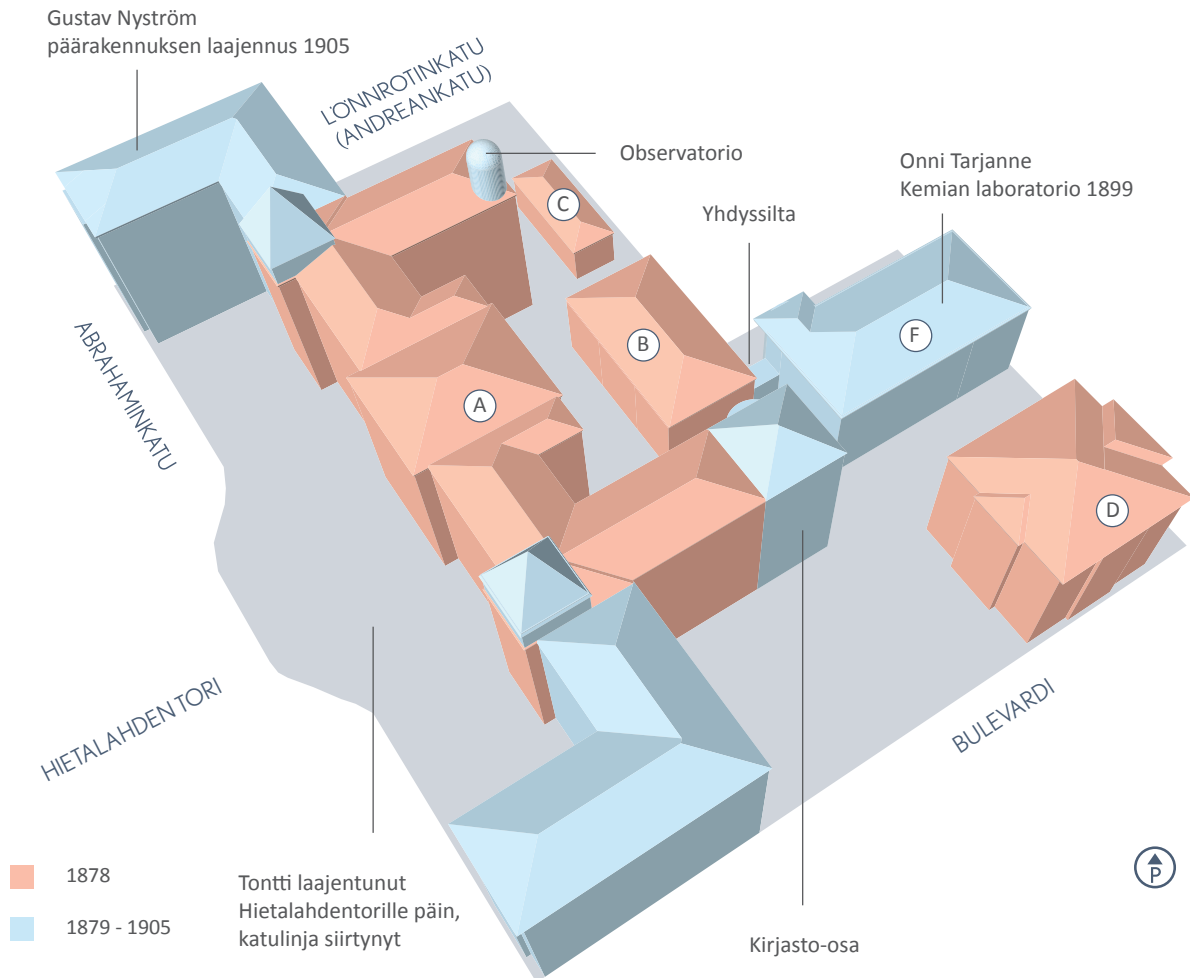
2 Oppilaitoskokonaisuuden rakentuminen

2.1 Korttelikaaviot

1878

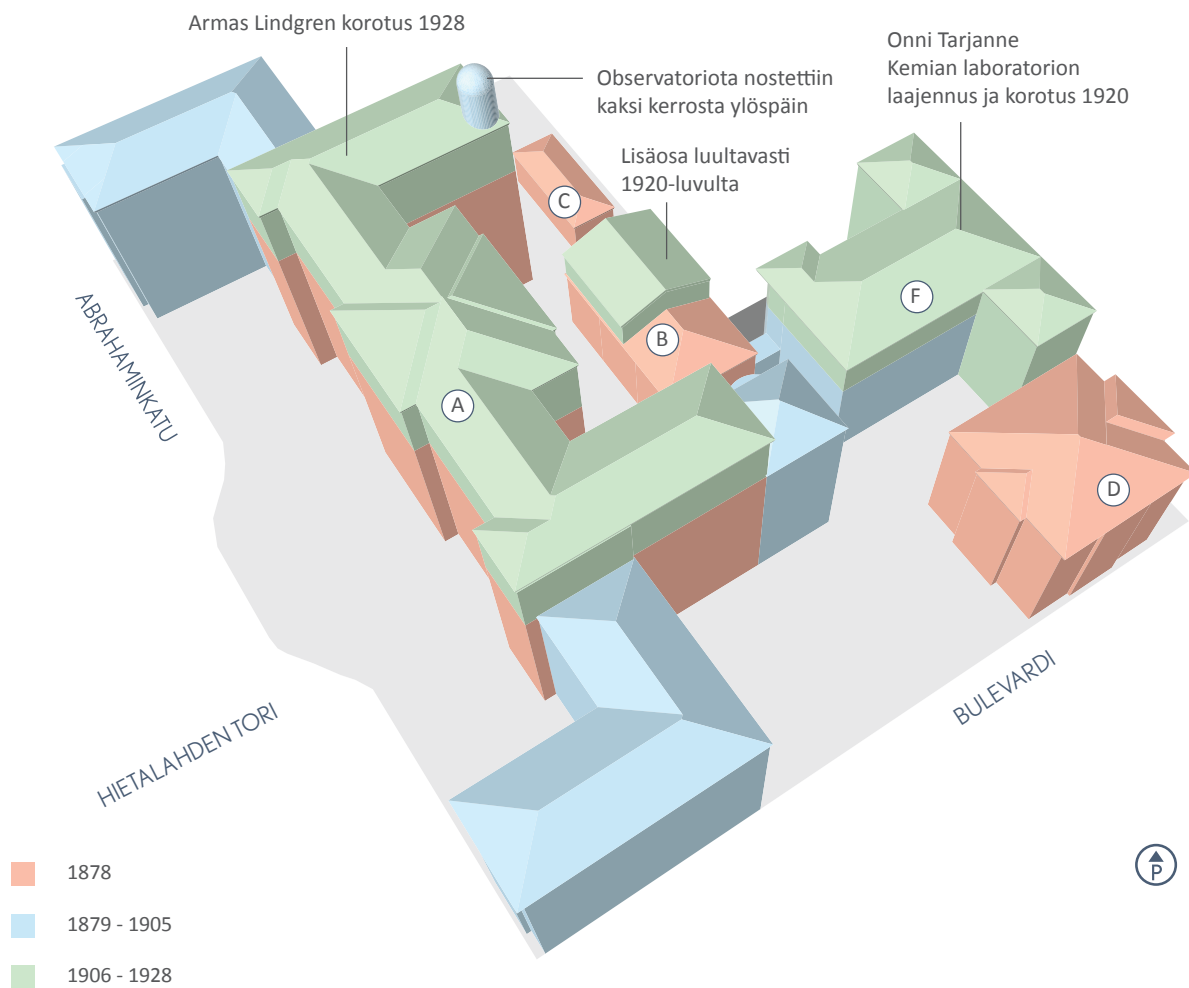

Vuonna 1878 tontille oli valmistunut arkkitehti F. A. Sjöströmin suunnittelema Polyteknillisen koulun päärakennus (1874-77), johon kuului pihan Kemian laboratorio ja ulkorakennus, jossa oli puuliiteri, varastotiloja ja käymälät. Bulevardi 29:ään valmistui vuonna 1878 F. A. Sjöströmin suunnitteleman asuinrakennus. Asuinrakennukseen kuului myös pihan perällä sijainnut piharakennus, jossa oli muutama hellahuone, puuliiteri ja käymälät.

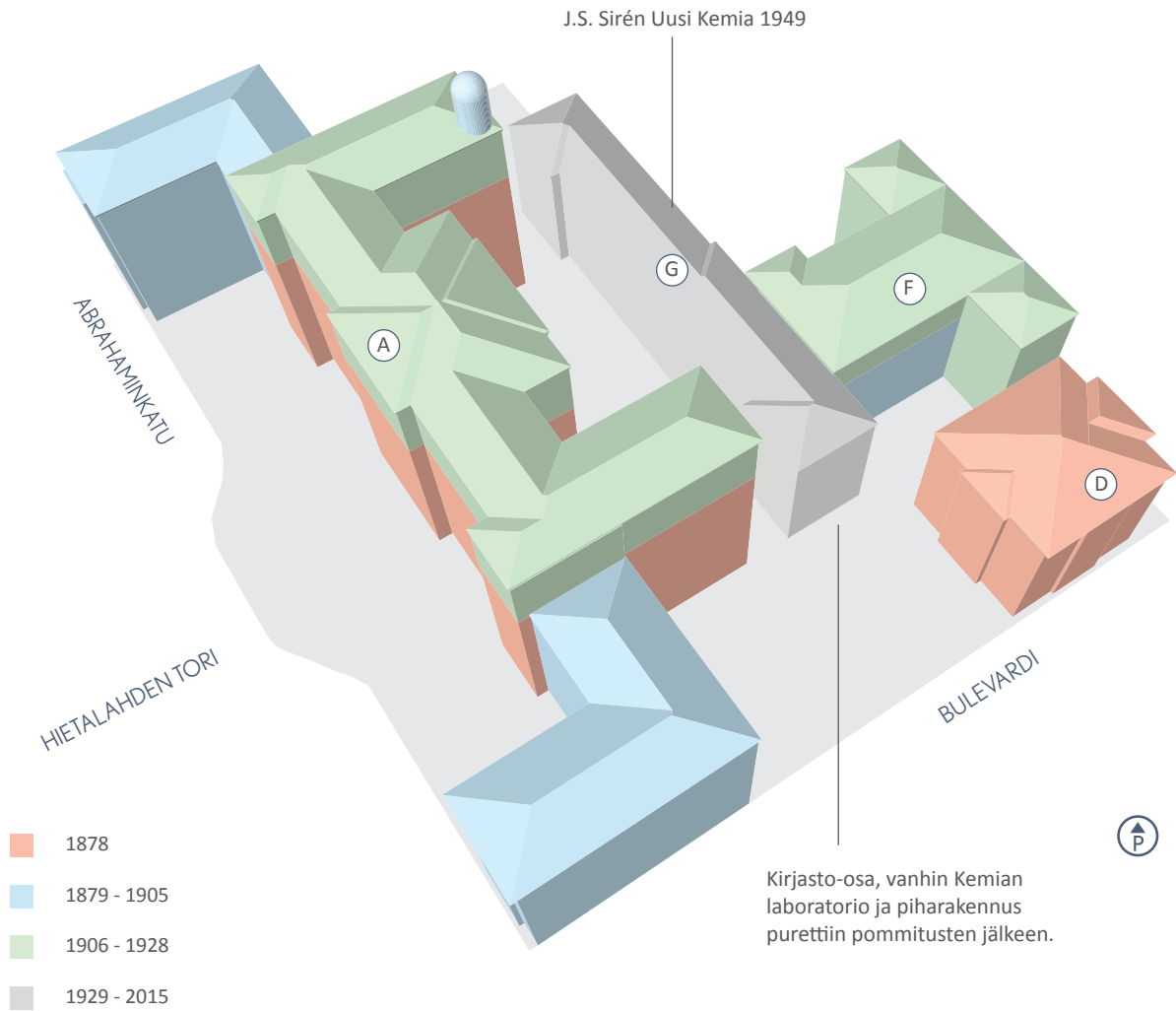
A	B	C	D	E	F
Päärakennuksen laajennus 1905	Kemian laboratorio 1899	Ulkorakennus	Bulevardi 29	Purettu	Kemian laboratorio 1899

Vuonna 1905 valmistui arkkitehti Gustaf Nyströmin suunnittelemana päärakennuksen laajennus-siivet sekä pihanpuoleinen kirjasto-osa. Tontti suureni laajennuksen myötä noin 10 metriä Hietalahdentorille päin. Etupuolelle muodostui pieni piha. Nyström suunnitteli myös rakennusmas-san tasapainoittamiseksi pienet tornimaiset osat, jollainen oli myös kirjasto-osassa. Observatorio rakennettiin pohjoisen pihasiiven katolle. Onni Tarjanteen suunnittelema Kemian laboratorio oli valmistunut vuonna 1899 Bulevardi 29:n piharakennuksen paikalle.

A	B	C	D	E	F
Päärakennuksen korotus 1928	Vanha Kemian lisäosa	Ulkorakennus	Bulevardi 29	Purettu	Kemian laboratorion laajennus ja korotus 1921 ja 1928

Vuonna 1928 valmistui arkkitehti Armas Lindgrenin suunnittelema päärakennuksen Sjöströmin osan korotus. Vuonna 1921 oli valmistunut Tarjanteen Kemian laboratorion laajennus ja korotus. Gustaf Nyströmin suunnittelema observatorio nostettiin uuden korotuksen katolle.

A	B	C	D	E	F	G
Päärakennus	Purettu	Ulkorakennus	Bulevardi 29	Purettu	Kemian laboratorio	Uusi Kemia 1949

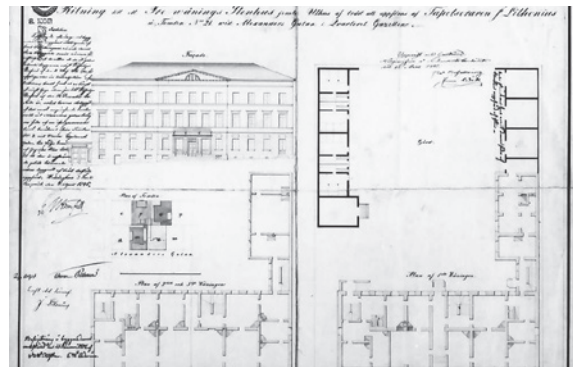
Talvi- ja jatkosodan pommituksissa tuhoutui Nyströmin kirjastosiipi, Sjöströmin kemianlaboratorio ja piharakennus, jotka purettiin. Osittain niiden paikalle valmistui vuonna 1949 arkkitehti J. S. Sirénin suunnittelema Uusi kemian laboratorio, jonka sommitelma on symmetrinen päärakennukseen nähden.

2.2 Teknillisen opetuksen alkuvaiheet

Helsingin teknillinen reaalikoulu aloitti toimintansa vuonna 1849. Koululla oli vuokratilat osoitteessa Aleksanterinkatu 50 sijaitsevassa Litoniuksen talossa. Reaalikouluja perustettiin Helsingin lisäksi Turkuun ja Vaasaan, sillä Suomessa oli suuri tarve teknologian osaamiselle. Samalla senaatti halusi estää opiskelijoiden karkaamisen ulkomaille opintojen perässä. Esikuvat opetukselle saatiin etenkin Saksasta, Itävallasta ja Sveitsistä.¹ Koulun toiminta vakiintui Aleksanterinkadun varrelle, mutta pian alettiin kaivata omaa, suurempaa koulurakennusta. Vuonna 1860 ilmestyi *Helsingfors tidningar*-lehdessä kirjoitus, jossa vaadittiin koululle omaa rakennusta. Kirjoituksessa todettiin, että opetustiloja oli siroteltu ympäri kaupunkia ja oikeanlaisten tilojen puuttuminen hankaloitti opetusta. Lopuksi toivottiin, että järjestettäisiin säätiö, jolla voisi rahoittaa kyseisen rakennuksen.² Vuonna 1862 annettiin Manufaktuuri-johtokunnalle tehtäväksi laatia budjetti ja piirustukset rakennukselle. Manufaktuuri-johtokunta oli perustettu vuonna 1835, ja sen tehtävänä oli järjestää teknillinen opetus Suomessa ja varmistaa, että teknilliseen opetukseen on hyvät edellytykset.³ Tärkeimmät tehtävät olivat koulutuksen järjestäminen ja tietojen kerääminen sekä Suomen tehtaiden ja teollisuuslaitosten valvonta ja perustaminen. Manufaktuuri-johtokunnan toimesta hankittiin kirjallisuutta, piirustuksia, pienoismalleja ja selostuksia koneista teollisuuden ja opetuksen tarpeisiin.⁴

Manufaktuuri-johtokunnasta tuli yhdessä Vuorihallituksen kanssa Kauppa- ja teollisuushallitus, jonka alaisuuteen perustettiin myös geologinen komissio vuonna 1885. Manufaktuuri-johtokunta vastaa nykypäivän työ- ja elinkeinoministeriötä.⁵

Sopivaa tonttia etsittiin ympäri Helsinkiä, mahdollisiksi paikoiksi mietittiin esimerkiksi nykyistä Vanhan ylioppilastalon tonttia, Kata-

Teknillisen reaalikoulun, myöhemmin Polyteknillisen koulun, opetustilat sijaittivat Litoniuksen talossa Aleksanterinkatu 50:ssä, kunnes oma rakennus valmistui Hietalahteen vuonna 1877. Litoniuksen talo on yhä paikallaan. HKA.

janokkaa, sekä nykyistä Hallituskatu kahden tonttia.⁶ Lopulta kaupunki vuonna 1874 luovutti Polytekniselle koululle kolme tonttia Hietalahdentorin laidalta.⁷

2.3 Oppilaitosrakentaminen Suomessa 1800-luvulla

Polyteknillisen koulun päärakennuksen suunnittelu sijoittui aikaan, jolloin käytännöllisyys, hygienisyys ja teknisyyt olivat tärkeitä lähtökohtia julkisten rakennusten suunnittelussa. Aikaisemmin suunnittelua oli tehty pääosin esteettisten ja rakennustaiteellisten arvojen perusteella. 1800-luvun puolivälissä herättiin Euroopan laajuisesti koulu-, vankila- ja sairaalarakentamisen haasteisiin ja uudennaisiin tavoitteisiin. Suunnitteluratkaisusta julkaistiin kirjoja ja pamfletteja, sekä järjestettiin näyttelyitä ja seminaareja.⁸ Myös kansakoululaitos perustettiin ja koulurakennuksia kehitettiin.⁹ Suomeen aikaisemmin rakennetuilla yliopistorakennuksilla, Turun akatemialla ja Helsingin yliopistolla, oli ennemminkin rakennustaiteellisia ja symbolisia tavoitteita ja ansioita.

Polyteknillisen koulun päärakennuksen suunnittelija, arkkitehti F.A. Sjöström kävi ilmeises-

1 Nykänen 2007, 17-21.

2 *Helsingfors tidningar* no 23, 23.2.1860.

3 Nykänen 2007, 18.

4 Arkistojen portti, Manufaktuuri-johtokunta

5 Vakka-tietokanta, arkistonmuodostajan kuvailutiedot.

6 Härö 1984, 5.

7 Tonttikortti, HKA.

8 Lilius 1981, 59.

9 Lilius 1981, 103 Suomessa tuli vuonna 1843 voimaan uusi koulujärjestys ja koulurakennusten suunnittelua ja rakentamista alettiin tehostaa. Kansakoululaitos perustettiin vuonna 1866 ja kouluhallitus vuonna 1869, minkä seurauksena 1870-luvulta 1910-luvulle rakennettiin Suomessa huomattava määrä uusia koulurakennuksia.

ti ainakin vuoden 1873 Wienin koulurakentamismnäyttelyssä¹⁰ ja suunnitteli myöhemmin urallaan muutamia muitakin koulurakennuksia.¹¹ Polyteknillisen koulun päärakennuksen suunnittelu asettuu osittain edustavan monumentaalirakentamisen ja osittain teknisesti ja hygieenisesti edistyksellisen koulurakentamisen välimaastoon. Polyteknillisen koulun asema korkeimpana teknillisena opinahjona, sekä sen edustava sijainti torin laidalla, erottivat sen tavallisesta koulurakennuksesta. Esikuvat suunnittelulle tulivat Sjöströmin mentorin, professori, arkkitehti Fredrik Wilhelm Scholanderin suunnittelemasta Tukholman Teknologisesta instituutista vuodelta 1860–63, sekä saksalaisista teknillisistä korkeakouluista, esimerkiksi Aachenissa, Münchenissä ja Dresdenissä.¹²

2.4 Polyteknillisen koulun kehitys Teknilliseksi korkeakouluksi

Teknillinen reaalikoulu muutti nimensä vuonna 1872 Polyteknilliseksi kouluksi. Käytännössä opetus ei muuttunut. Vasta koulun päärakennuksen valmistumisen jälkeen vuonna 1879 otettiin käyttöön uudet säännöt ja koulun nimi muutettiin Polyteknilliseksi opistoksi. Lähin esikuva toiminnalle oli Tukholman Kungliga Tekniska högskolan, jonka opetusohjelmaa ja sääntöjä seurattiin.¹³ Pääsyvaatimuksia korotettiin ja perustettiin uusia opettajavirkoja sekä otettiin käyttöön diplomi-insinöörin nimitys valmistuville opiskelijoille.¹⁴ Opiskelijoita oli alle sata, ja opiskelijamäärät kasvoivat tasaisesti. Aineenkoetuslaitos perustettiin Polyteknillisen opiston yhteyteen vuonna 1892–93.

Polyteknillinen opisto oli verrattavissa korkeakouluun, sillä se antoi korkeimman tasoista tekniikan alan opetusta Suomessa. Uuden säännösten myötä vuonna 1908 Polyteknillinen opisto muutettiin Suomen teknilliseksi korkeakouluksi. Uudessa asetuksessa koulu sai virallisesti korkea-

koulun aseman, joka oli yliopistoon verrattava, ja esimerkiksi opettajien nimikkeet muuttuivat professoreiksi. Korkeakoulussa oli viisi osastoa; arkkitehti-, insinööri-, koneenrakennus-, maanmittaus- ja kemian osasto.¹⁵ Tilanpuute oli merkittävä koko 1910-luvun mutta laajennusta saatiin kuitenkin odottaa 1920-luvun puoliväliin. Laboratoriokysymys oli pitkään ajankohtainen ja laboratoriotilojen tarpeesta ja tarpeellisten tilojen laajuudesta käytiin vilkasta keskustelua. Kone-tekniikan laboratoriorakennus valmistui vuonna 1925 osoitteeseen Albertinkatu 40–42 ja sitä laajennettiin vuonna 1934. Korkeakoulusta valmistuttiin diplomi-insinööriin, arkkitehtin tai maanmittarin tutkinnoilla.

Uuden asetuksen myötä korkeakoulun virallinen nimitys muuttui Teknilliseksi korkeakouluksi 1942. Korkeakouluun tuli uusi hallintokollegi ja osastoja oli kahdeksan: arkkitehti-, rakennusinsinööri-, koneenrakennus-, sähköteknillinen-, puunjalostus-, maanmittaus- sekä kemian ja yleisten tieteiden osasto. Opiskelijamäärät olivat kasvaneet tasaisesti koulun perustamisesta lähtien, mutta diplomi-insinöörien tarve oli sodanjälkeisessä Suomessa suurempi kuin koskaan ennen. Kaupungistuminen, jälleenrakentaminen ja sotakorvausten maksaminen loivat suuren tarpeen teknologian osaamiselle. 1940-luvun aikana Teknillisen korkeakoulun opiskelijamäärä kaksinkertaistui ja kasvoi yli kahteen tuhanteen.¹⁶ Opetuksen tarpeisiin tarvittiin yhä suurempia ja monimuotoisempia tiloja. Opetustilaa tarvittiin lisää. Vaihtoehtoja olivat rakentaminen lähialueille tai korkeakoulun siirtäminen kokonaan pois Hietalahdentorin laidalta, jossa korkeakoululla oli käytössään päärakennuksen lisäksi uuden ja vanhan kemian rakennukset, Albertinkadun laboratoriorakennukset ja Kaartin lasaretin rakennukset.

Teknillisen korkeakoulun aika Hietalahdentorin ympäristössä vuodesta 1964, jolloin Otaniemessä uusi kampusalue valmistui. Teknillinen korkeakoulu levittäytyi Otaniemeen, ja siitä tuli vuonna 2010 Aalto-yliopisto.

10 Decker, Th. Minnesruna öfver Frans Anatolius Sjöström. Tekniska föreningens i Finlands förhandlingar no.4, 01.01.1885, 30.

11 esim. Helsingin normaalilyseo, Helsingin Saksalainen tyttökoulu, Maarianhaminan kansakoulu.

12 Härö 1984, 19.

13 Nykänen 2007, 32.

14 Nykänen 2007, 33.

15 STKK vuosikertomus 1908-09.

16 Michelsen 1999, 340, 242.

2.5 Oppilaitoskorttelin pommitukset talvisodassa 1939 ja jatkosodassa 1944

POMMITUKSET MARRASKUUSSA 1939

Talvisodan alkamispäivän pommituksissa 20.11.1939 Teknillisen korkeakoulun kortteli sai pahoja osumia. Kohteena oli ilmeisesti ollut Hietalahden telakka, mutta myös muuta ympäristöä pommitettiin rajusti. Lisäksi pommit olivat voimakkaampia, kuin mihin oltiin varauduttu. Päärakennus ja laboratoriot saivat suoria osumia, ja Bulevardi 29:een tuli sirpalevaurioita. Kemianlaboratorio, nykyinen Vanha kemia, paloi pahasti.¹⁷

Vauriot korjattiin niin pian kuin mahdollista. Korkeakoulun opetus keskeytyi sodan ajaksi, sillä suurin osa opiskelijoista ja opettajista oli rintamalla tai muissa tehtävissä. Opetus alkoi jälleen syyskuussa 1940¹⁸

POMMITUKSET HELMIKUUSSA 1944

Jatkosodan Helsingin suurpommituksissa 6.2.1944 korkeakoulu sai muutamia osumia, ja lisäksi palopommit aiheuttivat nopeasti leviävän tulipalon. Seurauksena sekä päärakennuksen eteläinen kirjastosiipi, että Sjöströmin suunnittelema vanha Kemianrakennus tuhoutuivat. Pommitusta seuranneissa korjaustoissa päätettiin purkaa sekä Nyströmin suunnittelema kirjasto, että Sjöströmin piirtämä kemian rakennus pommitus- ja palotuhojen takia sekä osittain siksi, että ne sijaitisivat keskeisellä paikalla lisärakentamisen esteenä. Opetus oli niinkään lukuvuonna 1941–42 keskeytettynä sodan takia.¹⁹

2.6 Kilpailu Teknillisen korkeakoulun laajentumisesta Hietalahdentorin ympärille 1945

Teknillinen korkeakoulu järjesti vuonna 1944 ideakilpailun oppilaitoskokonaisuuden laajen-

Talvisodan ensimmäisessä pommituksessa oppilaitoskortteliin osui useita pommeja. SA-kuva.

Jatkosodan pommituksessa vuonna 1944 tuhoutui kokonaan Sjöströmin suunnittelema alkuperäinen Kemian laboratoriorakennus sekä kirjasto-osa. SA-kuva.

tamisesta lähikortteleihin.²⁰ Tulokset julkaisiin *Arkkitiehti*-lehdessä vuonna 1945. Palkintolautakuntaan kuuluivat valtion ja kaupungin edustajien lisäksi korkeakoulun professorit Hj. V. Brotherus ja professori J. S. Sirén sekä Suomen arkkitehtiliiton edustajana arkkitehti Erik Bryggman. Palkintolautakunta ei jakanut ensimmäistä palkintoa, ja toinen palkinto annettiin nimimerkille ”STK”, jonka tekijöinä olivat arkkitehdit Markus Tavio ja Helge Railo.

Ehdotuksissa lisärakentamista hahmoteltiin Teknillisen korkeakoulun tontin lisäksi Oopperan tontille, Kaartin lasaretin kortteliin sekä Hietalahdentorille. Torille hahmoteltiin lisärakentamisen lisäksi istutuksia ja puistomaista ilmettä. Vanha päärakennus on kaikissa ehdotuksissa säilytetty. Lisärakentamisen tieltä kaavailtiin purettavaksi kauppahalli, Bulevardi 29, Kaartin lasaretin rakennukset sekä Ooppera.

¹⁷ Veduta 1984a, 50.

¹⁸ Nykänen 2007, 287–293.

¹⁹ Nykänen 2007, 289–291.

²⁰ *Arkkitiehti* 10/1944, 21.

Palkintolautakunta totesi kilpailun osoittaneen, että Hietalahdentorin aluetta voisi hyvin käyttää Teknillisen korkeakoulun laajentamiseen. Mikään kilpailun ehdotuksista ei kuitenkaan ollut täysin tyydyttävä, mutta ne antoivat hyviä lähtökohtia jatkokehittelylle. Lisärakentamisen päämassan todettiin sopivan parhaiten torin pohjoisosaan.²¹

Vuonna 1948 päätettiin kuitenkin korkeakoulun siirtämisestä Otaniemeen ja aiheesta järjestettiin avoin arkkitehtuurikilpailu, jonka voittivat arkkitehdit Alvar ja Aino Aalto vuonna 1949.

2.7 Helsingin Teknillinen oppilaitos

Helsingin teknillisen oppilaitoksen alkuvaiheet sijoittuvat 1800-luvun lopun taloudelliseen nousukauteen ja teollistumiseen. Yhä enemmän työväestöä alkoi siirtyä teollisuuden palvelukseen ja kaupunkeihin muutto nopeutui. Polyteknillinen koulu oli perustettu jo aikaisemmin, mutta tekniikan alan alempaa koulutusta ei vielä ollut järjestetty. Tarvittiin koulutusta työnjohdolle ja vastaaviin työtehtäviin, jotka eivät kuitenkaan vaatineet korkeinta koulutusta Polyteknillisessä opistossa. Taideteollisuusyhdistys perusti vuonna 1881 yksityisen Maskinist-, värk- och byggmästaraskolan i Helsingfors -koulun. Vuonna 1886 valtio otti koulun haltuunsa ja nimi muuttui Helsingin teollisuuskouluksi. Koulun esikuvina olivat etenkin saksalaiset, ranskalaiset ja ruotsalaiset teollisuuskoulut.

Ensimmäisinä vuosikymmeninä opetus Helsingin teollisuuskoulussa oli jaettu kuuteen osastoon: koneenrakennus-, huoneenrakennus-, kulkulaitos-, sähköteknilliseen- ja kemianteolliseen osastoon. Opetus oli jaettu ruotsin- ja suomenkielisiin linjoihin.

Vuonna 1942 Helsingin teollisuuskoulu muutettiin Helsingin teknilliseksi oppilaitokseksi, mutta sodan takia virallinen toiminta alkoi vasta vuonna 1945. Sodan jälkeen oppilasmäärä kaksinkertaistui ja oppilaita oli tuossa vaiheessa yli tuhat. Oppilasmäärien kasvu oli ollut

erittäin voimakasta, sillä 1920-luvulle saakka oli vuosittainen opiskelijamäärä ollut sata oppilasta.

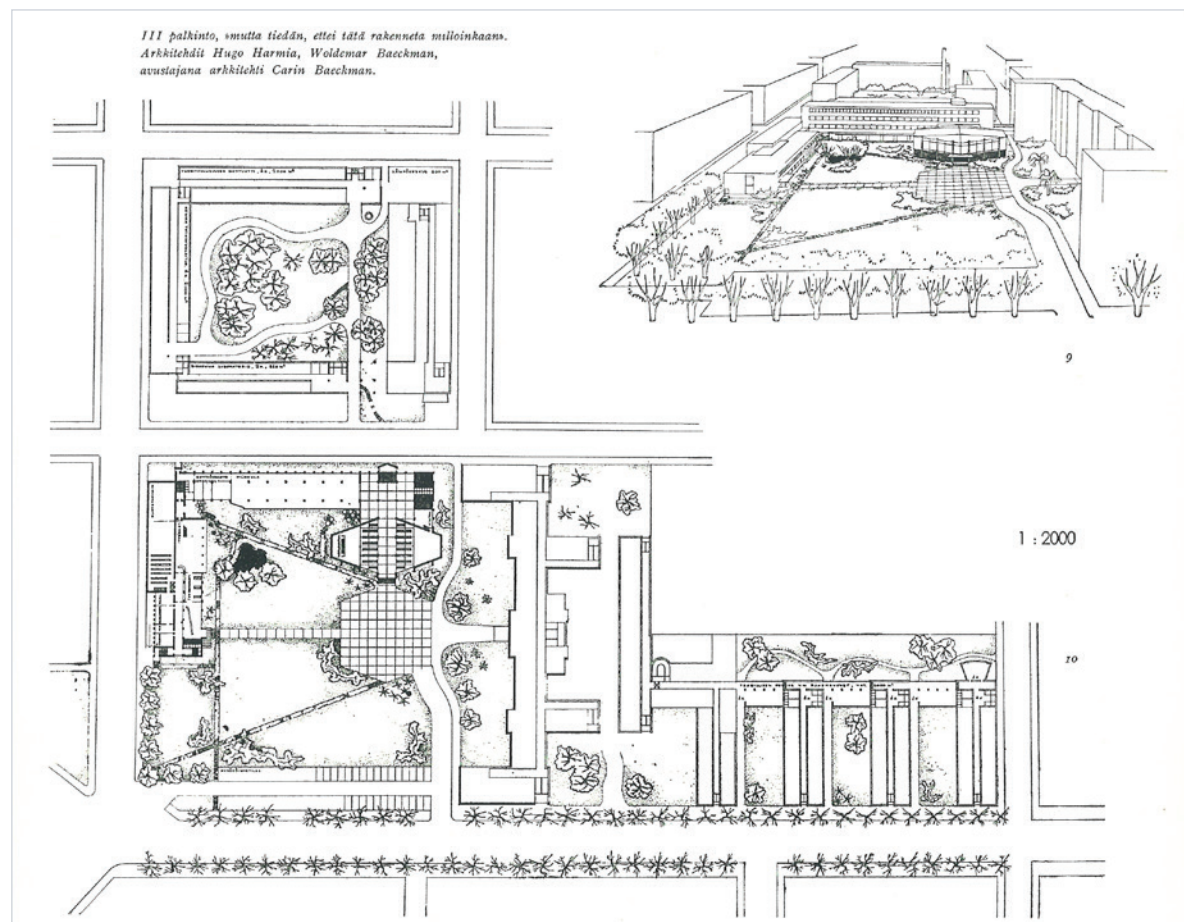
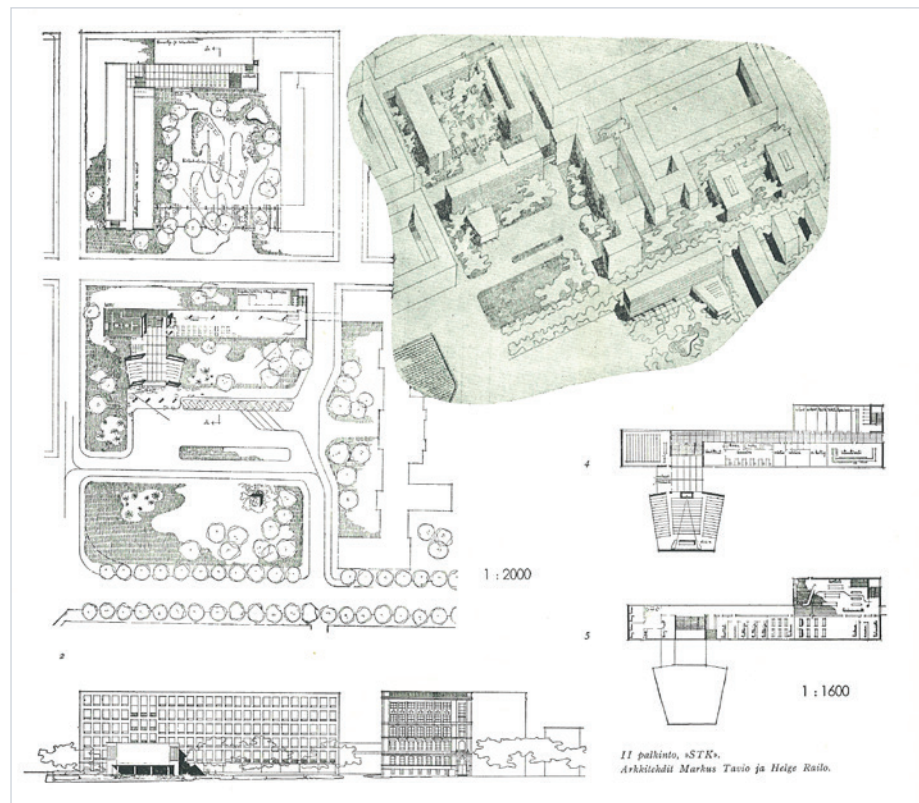
Tilanpuute vaivasi ja toimipaikkoja oli monessa rakennuksessa ympäri Helsinkiä. Niitä olivat muun muassa Agricolankatu 1–3, Vuorikatu 5, Kasarminkatu 16 ja Bulevardi 29 vuodesta 1957 lähtien.²² Tiloja lainattiin myös Teknillisen korkeakoulun päärakennuksesta. Vasta 1960-luvulla, kun Teknillinen korkeakoulu siirtyi Otaniemeen, sen tilat vapautuivat Helsingin teknillisen oppilaitoksen käyttöön.

Myös Helsingin teknillisen oppilaitoksen muutosta omalle kampukselleen keskusteltiin, mutta idea kariutui pikkuhiljaa, joten Bulevardi 29–31 sijoituksesta haluttiin pysyvämpi ratkaisu. Hietalahti-suunnitelmaan kuului kaikkien tilojen peruskorjaus HTOL:n käyttöön. Peruskorjaukset toteutettiin kaikissa rakennuksissa vuosina 1986–1994. Bulevardi 29–31 rakennusten lisäksi kohteisiin sisältyivät Teknillisen korkeakoulun vanhat Albertinkadun Sähkö- ja konelaboratoriorakennukset. HTOL siirtyi vuonna 1995 Helsingin kaupungille ja liitettiin pian Helsingin ammattikorkeakoulun alaisuuteen, johon koulu lopullisesti integroitiin vuonna 1998. Helsingin ammattikorkeakoulusta tuli vuonna 2008 Metropolia ammattikorkeakoulu. Metropolia yhdistää toimipisteitään kampusalueille ja Helsingin kaupunginvaltuusto päätti toukokuussa 2015 uuden Myllypuron kampuksen rakentamisesta. Toiminta Bulevardin toimipisteessä on loppumassa.

21 *Arkkitehti* 5-6/1945, 51 – 57.

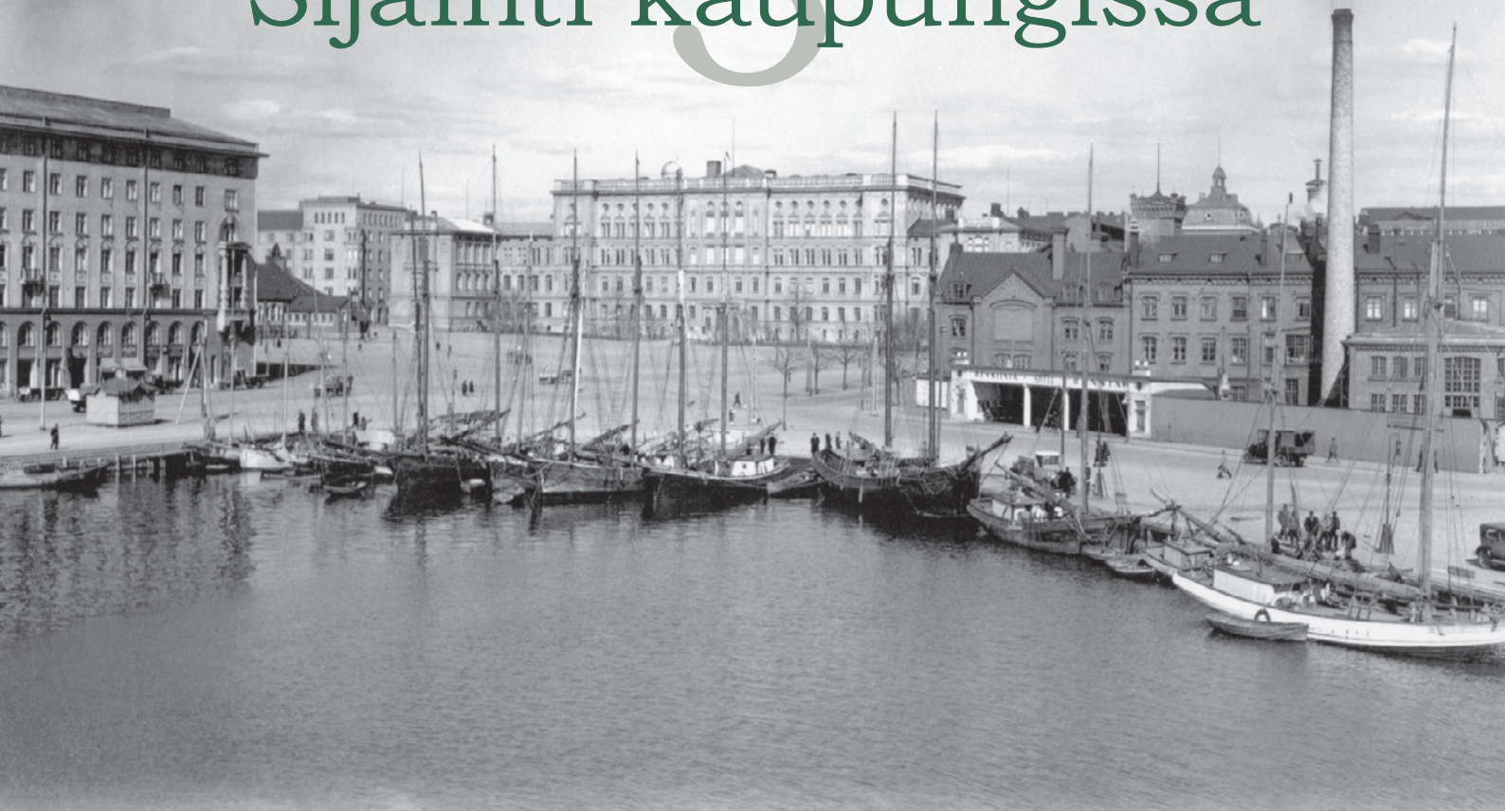
22 *Ibid*, 59.

Teknillisen korkeakoulun laajennuksesta käydyn kilpailun toisen palkinnon saivat arkkitehdit Markus Tavio ja Helge Railo. *Arkkitiehti* 5–6/1945.

Jaetun kolmannen palkinnon sai nimimerkki ”mutta tiedän, ettei tätä rakenneta milloinkaan” arkkitehteina Hugo Harmia, Woldemar Baeckman ja Carin Baeckman. *Arkkitiehti* 5-6/1945.

Sijainti kaupungissa

Päärakennus näkyy komeasti Hietalahdentorin yli, kuva 1930-luvun alusta. AYA.

Polyteknillisen koulun uudisrakennuksen valmistumisen aikaan Hietalahden ympäristössä oli vain harvoja kivirakennuksia. 1870-luvulla otetuissa valokuviissa näkyy vielä rakentamaton, tyhjä tontti Hietalahdentorin laidalla (katso sivu 18). Bulevardia reunustavat Sinebrychoffin rakennukset, ja torin pohjoispuolella on Kaartin lasaretin kivirakennuksen lisäksi, tiiviitä puutalokortteleita. Hietalahdentori on tasaista hiekkaja ruohonkenttää, jota risteilevät polut. Keskellä toria näkyy kaivo.

Helsingistä tuli pääkaupunki vuonna 1812 ja ensimmäisen asemakaavan uudelle pääkaupungille laati J. A. Ehrenström. Ehrenströmin asemakaavakartassa on hahmoteltu kaupungin kaksi puistokatua puukujanteineen, jotka molemmat päättyivät toriaukioon: Bulevardi ja Esplanadi.²³

Claes Wilhelm Gyldeénin asemakaavakartta vuodelta 1838 näyttää kortteleiden tonttijaot, korttelinumerot- ja nimet, sekä kaupunginosat. Hietalahdentorin ympäristössä oli jo tällöin runsaasti toimintaa. Sinebrychoffin panimo aloitti toimintansa vuonna 1824. Kivirakenteinen asuinrakennus on vuodelta 1842, ja ympärillä sijaitsi useita tiilisiä ja puisia panimorakennuksia. Sinebrychoffin puisto avattiin yleiseksi puistoksi jo vuonna 1835.²⁴ 1800-luvun puolivälissä Bulevardi oli pääosin porvariston puisten kaupunkihuviloiden reunustama. Sisäpihoille levittäytyivät ulkorakennukset ja puutarhat. Puurakennukset purettiin vähitellen kivisten kerrostalojen tieltä 1800-luvun lopulla. Rannan alue oli vahvasti teollisuustoimien hallinnassa. Olutpanimon lisäksi rannassa toimi höyrystysa.

²³ rky.fi Esplanadi-Bulevardi.

²⁴ Ollila 1975, 214.

Eugen Hoffersin 1870-luvulla ottamat panoramakuvat Sinebrychoffin tornista näyttävät tyhjän korttelin Hietalahdentorin laidalla. Etualalla Sinebrychoffin puisto ja asuinrakennus, jonka taakse Polyteknillisen koulun päärakennus valmistui vuonna 1877. Takalalla näkyy kaartin lasaretin kortteli kivirakennuksineen. HKM.

Telakka- ja satamatoiminnalla on pitkät perinteet Hietalahdessa, ja ne tuovat vieläkin leimansa ympäristöön. Aleksanterin teatteri valmistui vuonna 1878²⁵ ja Hietalahdentorin kauppahalli vuonna 1906, Selim A. Lindqvistin suunnittelemana.

Hietalahdentorin pohjoislaidalla sijaitsee Kaartin lasaretin kortteli, jonka vuonna 1827 valmistunutta kivistä sairaalarakennusta pidentään C. L. Engelin piirtämänä. Korttelia täydensivät puurakenteiset piharakennukset vuodelta 1830, sekä myöhemmin lisärakennukset.²⁶

Vuoden 1878 kaupungininsinöörin Claes Kjerrströmin laatimassa asemakaavassa näkyy tarkasti olemassaolevat kivi- ja puutalot. Bulevardi oli yhä puutalovaltainen, ainoastaan muutamia kivisiä rakennuksia oli rakennettu – ne-

kin painottuen Hietalahden päähän. Vuodesta 1859 lähtien rakennusjärjestyksessä määrättiin, että kaikkien kadunvarsirakennusten tuli olla kivistä rakennettuja.

Polyteknillisen koulun päärakennuksen valmistuttua alue vakiintui melko nopeasti teekkareiden valtakunnaksi. Teknillisen korkeakoulun rakennuksia levittäytyi myöhemmin myös lähikortteleihin ja ensimmäinen ylioppilaskunnan rakennus valmistui Lönnrotinkatu 29:ään jo vuonna 1890. Samalle paikalle valmistui ylioppilaskunnan talo, Vanha Poli vuonna 1903.²⁷

25 Ollila 1975, 160.

26 Ollila 1975, 162-163.

27 Ollila 1978, 159.

Vuonna 1878 laaditussa kartassa näkyy Polyteknillisen koulun rakennukset Hietalahdentorin laidalla. Suuressa korttelissa on kaksi julkista rakennusta, koulun lisäksi Venäläinen teatteri, ja niiden välissä asuinrakennus. Rakennukset ovat väljästi sijoitettu tonteilleen. Kivitalot on merkitty vaaleanpunaisella ja puutalot oranssilla, joten kaavasta ilmenee hyvin kaupungin puutalovaltaisuus. Asuinrakennukset on johdonmukaisesti rakennettu kadunvarteen ja tonttien sisäosissa on yksi tai useampia piharakennuksia. Kurjen korttelissa sijaitsevat julkiset rakennukset on puolestaan sijoitettu tonttinsa keskelle. HKP.

4 Bulevardi 29

4.1 Rakennuttaja K. L. Lindeberg

K.L. Lindeberg (1834 – 1899) oli Polyteknillisen koulun johtaja ja teollisuushallituksen jäsen.²⁸ Hän opiskeli matematiikkaa Helsingin yliopistossa ja tuli fysiikan ja mekaniikan opettajaksi Helsingin teknilliseen reaalikouluun vuonna 1859. Lindebergistä tuli mekaniikan vanhempi opettaja ja hän toimi Polyteknillisen koulun varajohtaja ja johtajana vuosina 1874–80. Hän toimi myös Polyteknikkojen yhdistyksen inspehtorina.

Lindeberg teki useita opintomatkoja ulkomaille tutustuen uusimpiin teknillisiin opetusmenetelmiin ja innovaatioihin. Merkittäviä matkakohteita oli etenkin Ranska, Sveitsi ja Saksan alue. Lindeberg oli merkittävä opettaja myös siksi, että oli ensimmäisiä opettajia, joka luennoi suomen kielellä.

Lindeberg toimi Polyteknillisen koulun uudisrakennuksen rakentamista valvovan komitean johtajana. Lindeberg sai kanslianeuvoksen titelin vuonna 1880. Lindeberg erosi opettajan-toimestaan vuonna 1890 ja otti vastaan Helsingin ammattitarkastajan viran.

4.2. Arkkitehti F. A. Sjöström

Frans Anatolius Sjöström (1840 – 1885) kuuluu merkittävien suomalaisten 1800-luvun lopun arkkitehtien joukkoon. Hän vaikutti sekä suunnittelijana, että Polyteknillisen opiston arkkitehtuurin yliopettajana ensimmäisiin Suomessa koulutettuihin arkkitehtisukupolviin.²⁹ Sjöström tukeutui ilmaisussaan arkkitehtuurin klassiseen perintöön ja uusrenessanssiin. Hän oli taitava yksityiskohtien käsittelijä ja suunnitteli harmonisia ja tasapainoisesti sommiteltuja rakennuksia.³⁰

Turussa syntynyt ja kasvanut Sjöström seurasi arkkitehtiopinnoissaan yleistä tapaa, joka vallitsi ennen kuin Suomessa oli varsinaista arkkitehtikoulua. Oltuaan oppipoikana ja apulaisena lääninarkkitehti Theodor Chiewitzille vuosina 1859–61, Sjöström opiskeli Tukholman kuninkaallisessa taideakatemiassa vuosina 1861–68. Suomalaisia kurssitovereita olivat muun muuassa Theodor Höijer ja Theodor Decker. Sjöström saavutti opettajansa, arkkitehti Scholanderin arvostuksen, ja työskenteli myös tämän yksityistoimistossa.

Valmistuttuaan vuonna 1868 korkeimmin ansioin Sjöström haki Helsingin teknillisen reaalikoulun arkkitehtuurin opettajan paikkaa arkkitehti Scholanderin suosituksin. Hän sai paikan ja kolmen vuoden matkastipendin jatko-opinto-

28 Aamulehti no 176/02.08.1899

29 Viljo 2007, Kansallisbiografia ja Decker, Th. Minnesruna öfver Frans Anatolius Sjöström. *Tekniska föreningens i Finlands förhandlingar* no.4, 01.01.1885, 30.

30 Viljo 2007, Kansallisbiografia.

Vuoden 1892 postikortissa on valokuva Bulevardista. Etualalla näkyy Bulevardi 29, sen takana Venäläinen teatteri. MV.

jen suorittamiseen ulkomailla. Samalla Sjöströmille annettiin tehtäväksi suunnitella teknilliselle opetukselle oma koulurakennus Helsinkiin ja tutustua ulkomaiseen koulu- ja laitosrakentamiseen. Esikuvat tulivat siten luonnollisesti Saksasta ja Ruotsista.

Sjöström opiskeli Dresdenissä ja matkusti Itävallassa ja Saksassa tutustuen oppilaitosrakentamiseen. Helsinkiin palattuaan vuonna 1872 hän aloitti opettajantoimensa ja alkoi valmistella Polyteknillisen koulun piirustuksia. Rakennus valmistui vuonna 1877. Samalla Sjöström perusti yhdessä Theodor Höijerin, Theodor Deckerin ja Axel Loenbohmin kanssa yhteisen toimiston, joka oli Suomen ensimmäinen yksityinen arkkitehtitoimisto. Yhteinen toiminta jäi kuitenkin pienimuotoiseksi ja lyhyeksi. Muiden arkkitehtien yksitellen jätettyä toimiston, Sjöström jäi 1882 itsenäiseksi toimijaksi. Sjöströmin muita merkittäviä töitä hänen lyhyeksi jääneellä uralaan ovat Kirurginen sairaala, asuinrakennus Bulevardi 29, Mannerheimintie 6, Kuopion kaupungintalo, Malmgårdin kartanon päärakennus,

oma huvila Pihlajasaareen, lisäksi kouluja ja muita asuinrakennuksia.³¹

Sjöström joutui usein erimielisyyksiin etenkin Yleisten rakennusten ylihallituksen ylijohtajan Hampus Dahlströmin kanssa, koska rakennuksia tilattiin yhä enemmän yksityisiltä arkkitehteilta, eikä ylihallitukselta kuten ennen. Sjöström osallistui myös aktiivisesti lehdistä käytävään arkkitehtuurikeskusteluun.³²

Helsingin säätytalosta tuli Sjöströmin viimeisten elinvuosien suurprojekti, johon tämä paneutui suurella innolla. Työ kuitenkin katkesi Sjöströmin ennenaikaiseen kuolemaan vuonna 1885, ja Säätytalon suunnittelun saattoi päätökseen Sjöströmin oppilas ja seuraaja Gustaf Nyström. Omaisuutensa Sjöström jätti arkkitehtiopiskelijoiden stipendirahastoksi, ja vaikutti näin arkkitehtiopetukseen vielä pitkään kuolemansa jälkeen.³³

31 Viljo 2007, Kansallisbiografia.

32 Höijer 1983, 38.

33 Decker, Th. Minnesruna öfver Frans Anatolius Sjöström. *Tekniska föreningens i Finlands förhandlingar* no.4, 01.01.1885, 30.

4.3 Suunnitteluratkaisu

Bulevardi 29:n asuinrakennus rakennettiin juuri Polyteknillisen koulun päärakennuksen valmistuttua sen viereiselle tontille. Ei liene sattumaa, että arkkitehtina oli F. A. Sjöström, joka myös suunnitteli Polyteknillisen koulun päärakennuksen. Tontin omistaja ja asuinrakennuksen rakennuttaja K. L. Lindeberg toimi Polyteknillisen koulun johtajana vuosina 1874–80. Rakentaminen tapahtui kuitenkin yksityisesti, eikä sillä ilmeisesti ollut virallista kytköstä opistoon. Lindeberg oli kuitenkin manufaktuurijohtokunnan, myöhemmin teollisuushallituksen, joka toimi koulun rakennuttajana, jäsen vuosina 1872–85. Lindeberg osti Polyteknillisen koulun viereisen Bulevardi 29:n tontin valtiolta ja aloitti rakennuttamisen, mutta myi vielä keskeneräisen rakennuksen Oskar Branderille.³⁴ Lehtitietojen mukaan rakennusta kutsuttiin kuitenkin nimellä ”Lindebergska gården”.

ULKOARKKITEHTUURI

Bulevardi 29 on tyylikäs uusrenessanssirakennus. Rakennuksen kompakti muoto muistuttaa pienimuotoista renessanssipalatsia. Arkkitehti Sjöström korosti, samalla tavalla kuin Polyteknillisen koulun päärakennuksessa, rakennuksen keskiosaa ulkonevalla risaliitilla. Myös Bulevardin puoleisen julkisivun keskiakseli korostui sommitelmassa. Arvokkaat sisätilat, kuten pääporras sekä asuntojen suuret salit oli suurine ikkunoineen sijoitettu keskiakselille. Kutakin kolmea risaliittia oli korostettu katolle sijoitulla koristebalustradilla, jonka päällä oli kaksi uurnakoristetta. Toisen kerroksen Bulevardin puoleisella sivulla, sekä kolmannen kerroksen koulun puoleisella sivulla on balustradein, konsolein ja uurnin koristetut parvekkeet.

Julkisivut ovat vahvasti rustikoituja, alin kerros kauttaaltaan, toisessa ja kolmannessa kerroksessa rustikointi jatkui ylös kulmissa ja risaliiteissa. Rapattu seinä oli jo alunperin keltainen ja katto peltiä. Katon alareunassa kulkee koriste- ja hammaslista. Pääsisäänkäynti oli Venäläisen teatterin puolella. Sisäänkäynnin yläpuolelle oli sijoitettu kivinen naisfiguuri. Pihajulkisivusta ei ole piirustuksia, mutta se on

pelkistetympi ja siitä puuttuu rustikointi ja koristeet.

Rakennus on tiilirakenteinen ja välipohjat ovat puurakenteisia. Kellarissa tilat ovat ristitai kappaholvattuja. Asuinkerroksissa lattiat olivat parkettia, kellarissa joko lautta tai sementtiä. Ullakolla oli palopermanto.³⁵ Väliseinät olivat puu- tai tiilirakenteisia.

SIJOITTUMINEN TONTILLE

Tontti oli kapea ja pitkänomainen, ja sen lyhyt sivu rajoittui Bulevardin reunaan. Asuinrakennuksen Sjöström sijoitti Bulevardin katulinjaan kiinni, runsaasti sisäänvedettynä itä-länsisuunnassa. Kivinen piharakennus sijoitettiin tontin toiseen päähän. Rakennusten väliin muodostui syvä sisäpihan. Kadunvarteen rakennettiin rauta-aita.

POHJARATKAISU

Rakennuksessa on kolmen pääkerroksen lisäksi holvattu kellari ja ullakko. Jokaisessa pääkerroksessa oli yksi iso asunto, josta mahdollisesti sai lohkaistua kaksi pienempää asuntoa. Käynti asuntoon oli pääportaasta puu-lasioven kautta rakennusrungon keskelle sijoitettuun eteistilaan. Eteistilasta oli käynti kaikkiin huoneisiin. Keskirisaliitissa, portaikon linjassa oli iso sali, jonka ikkunalinjan edessä oli puupilaristo, joka muodosti pienen ikkunasyvennyksen. Muut huoneet jäsentyivät salin ja keskilinjan molemmin puolin. Kaikissa huoneissa oli kaakeliuunit. Kellarissa oli pyykki-, mankeli- ja varastotilojen lisäksi puuliiteri ja viinikellari. Vintillä oli asuintila, joka myöhemmin muutettiin ateljeeksi. Piharakennuksessa oli käymälät, varastotilaa sekä ilmeisesti asuintilaa. Piharakennuksen kylkeen Sjöström piirsi vielä vuonna 1878 puurakenteisen puuliiterin.³⁶

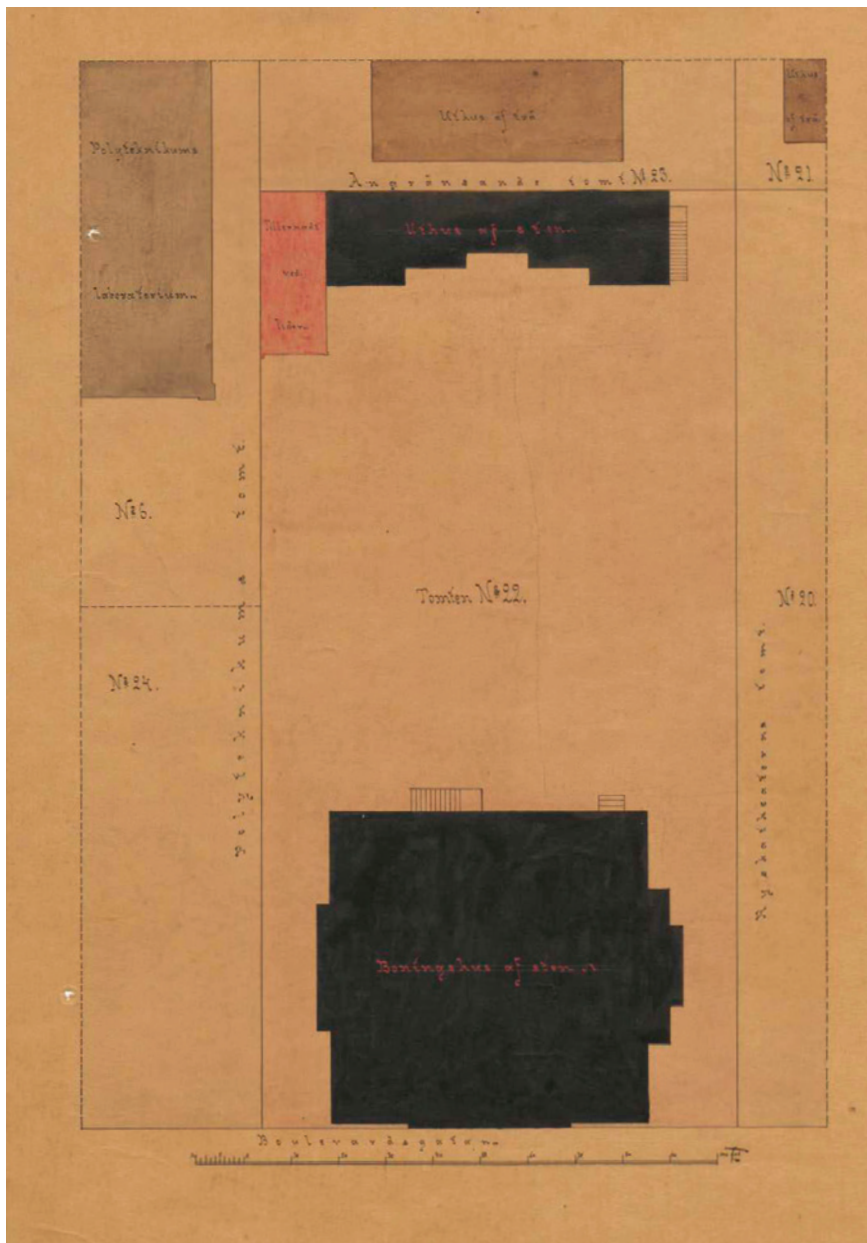
ASUINRAKENNUS 1800-LUVULLA

Helsinkiin alettiin rakentamaan kivisiä kaupunkitaloja 1870-luvulla yhä kiihtyvään tahtiin. Kolmesta viiteen kerrosta korkeat asuintalot korvasivat vanhemmat puutalot myös Kampissa. Vuoden 1885 rakennusasetuksessa määrättiin, että kaikkien Bulevardin varrelle rakennettavien raken-

³⁴ *Finlands Allmänna Tidning* no 274/23.11.1878

³⁵ Veduta 1984c, 7–8.

³⁶ 1878 Sjöströmin piirustus puurakenteisesta portaasta kolmannelta kerroksesta ullakolle ja piirustus puuliiterille piharakennuksen kylkeen.

Asemapiirros tontista
(ote). F.A. Sjöström 1877.

KA

nuksten tulee olla kivistä. Rakentamisaikana rakennuksen naapureina olivat jo koulun päärakennuksen lisäksi Sinebrychoffin asuinrakennus Bulevardin toisella puolella ja viereisellä tontilla vastavalmistunut Venäläinen teatteri.

MUUT SUUNNITELMAT TONTILLE

Kansallisarkistosta löytyy kaksi toteutumatonta suunnitelmaa lisärakentamiseksi Bulevardi 29:n tontille 1800-luvulta. Ilmeisesti suuren ja väljästi rakennetun tontin koko rakennusala haluttiin hyödyntää. Vuodelta 1887 on Florentin Granholmin suunnitelma

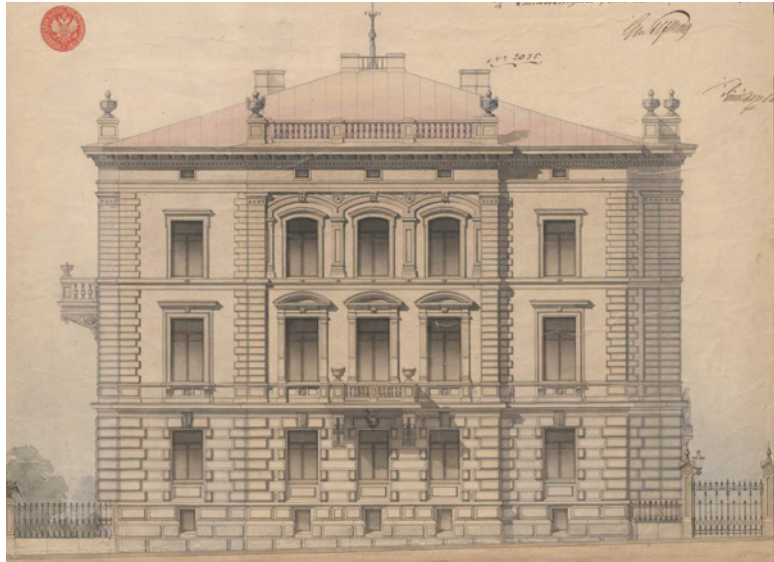
asuintaloksi tontin itäosaan, osittain ulkorakennuksen paikalle. Asuinkerrostalo olisi ollut kolmikerroksinen, komealla kupoliosalla varustettu rakennus, jonka pääfasadi olisi ollut Venäläiselle teatterille päin.

Onni Tarjanteen allekirjoittamat piirustukset kookkaasta, nelikerroksisesta asuinkerrostalosta ovat vuodelta 1891. Rakennus olisi täyttänyt koko tontin takaosan ja ollut julkisivultaan vahvasti rustikoitu.

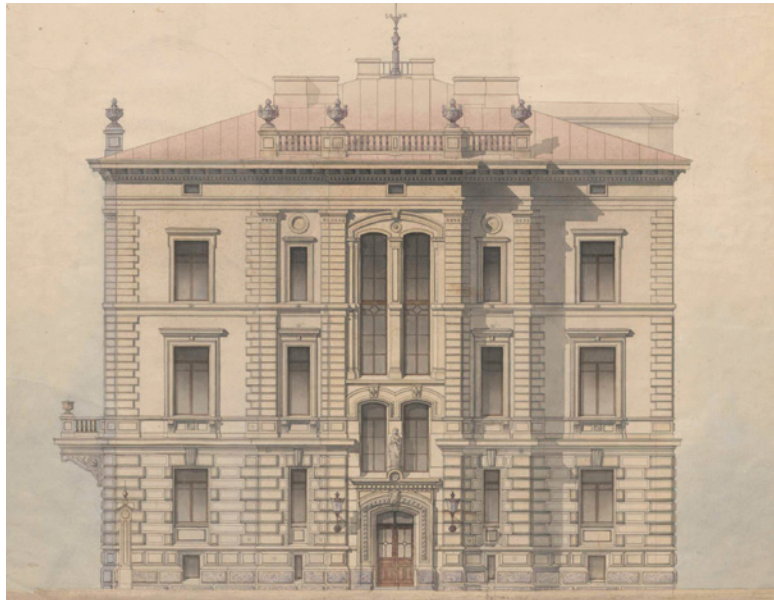
Kumpikaan suunnitelmista ei toteutunut, mutta vuonna 1899 Kemian laboratorio toteutui Onni Tarjanteen suunnitelman mukaan.

PIIRUSTUKSET 1877, F. A. SJÖSTRÖM

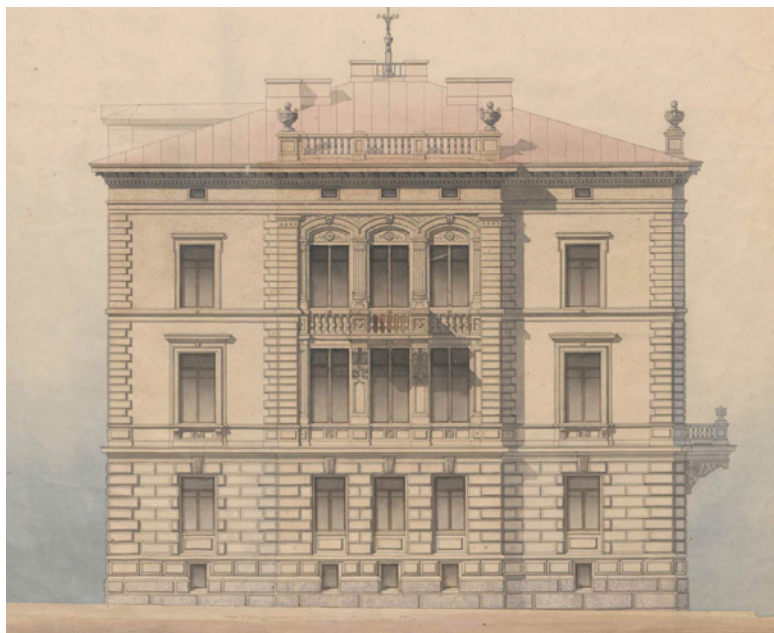
Julkisivu etelään, Bulevardille.
F.A. Sjöström 1877. KA

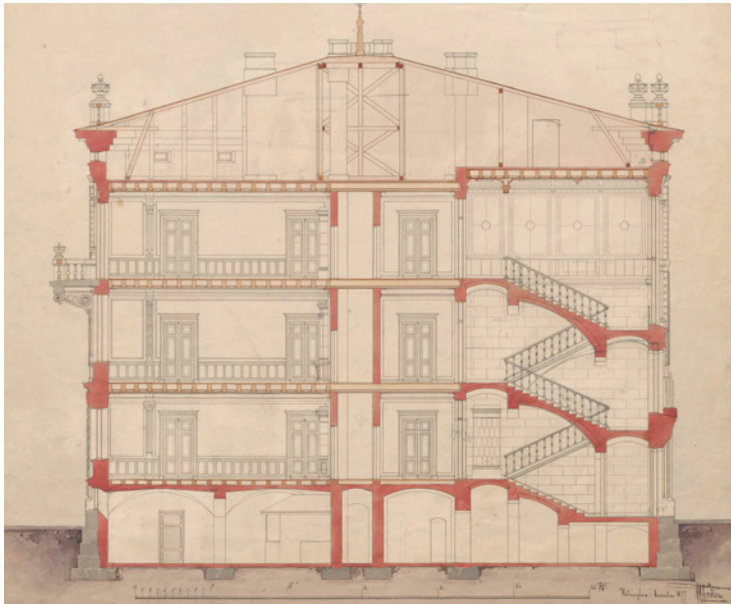

Julkisivu itään. F.A. Sjöström
1877. KA

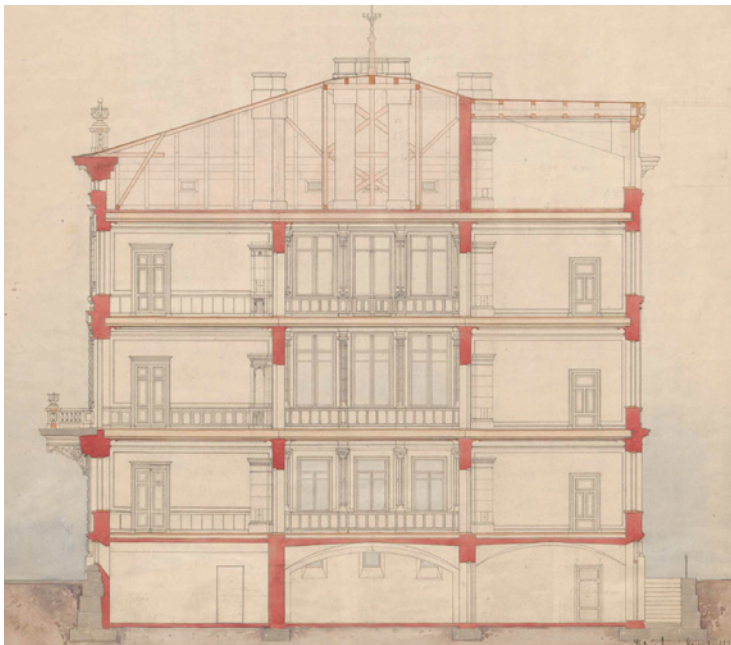

Julkisivu länteen. F.A. Sjöström
1877. KA

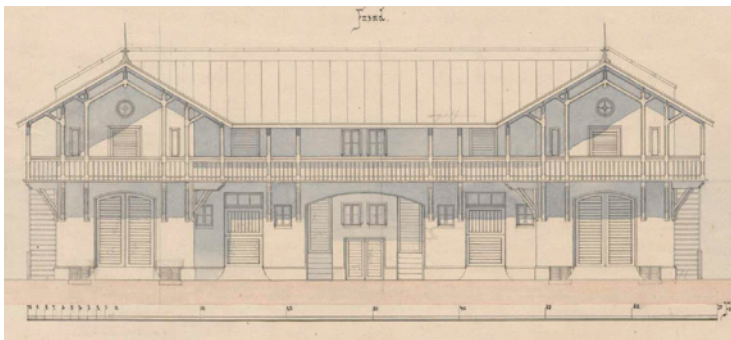

Leikkauspiirustus. F.A. Sjöström
1877. KA

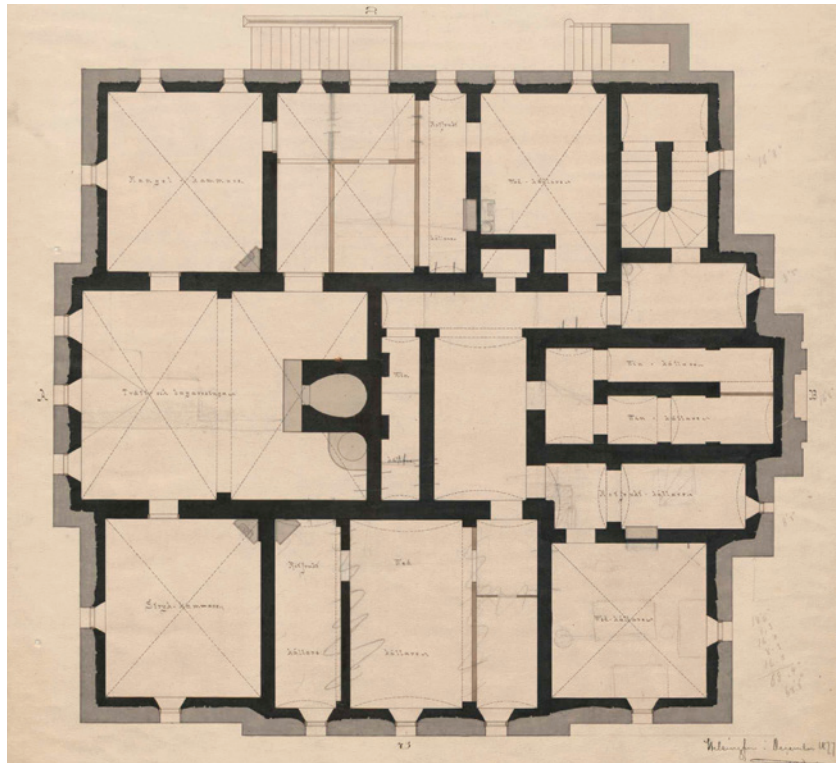
Leikkauspiirustus. F.A. Sjöström
1877. KA

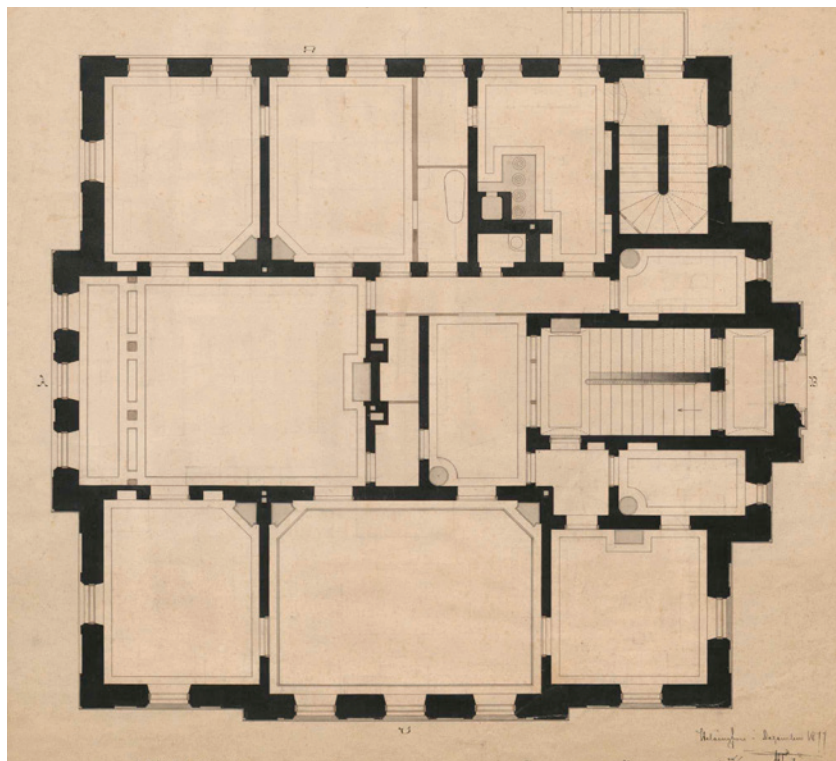
Piharakennus ote. F.A. Sjöström
1877. KA

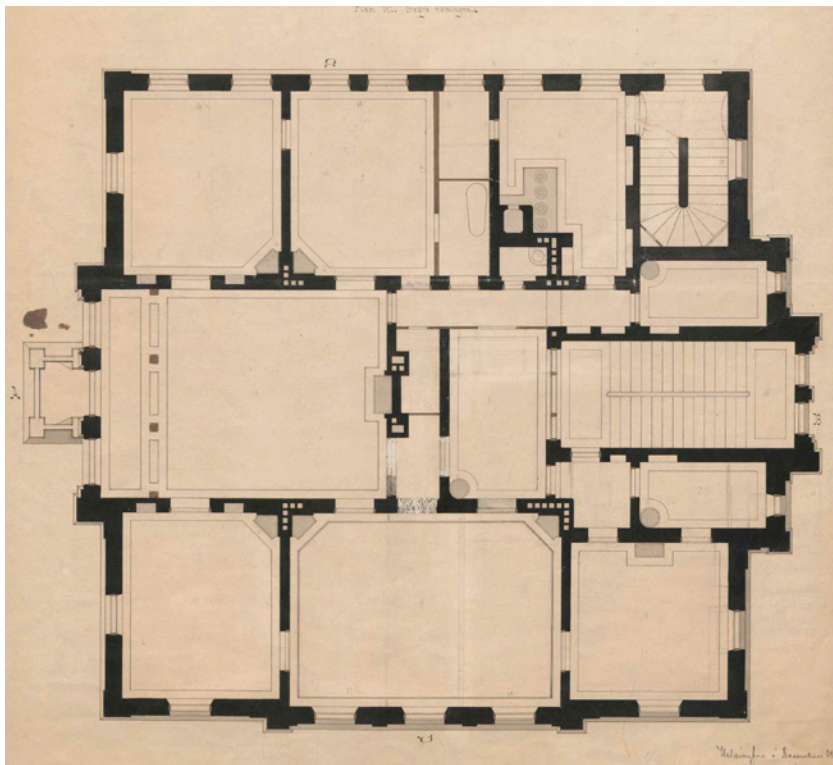
PIIRUSTUKSET 1877, F. A. SJÖSTRÖM

Kellarikerros. F.A. Sjöström 1877.
KA

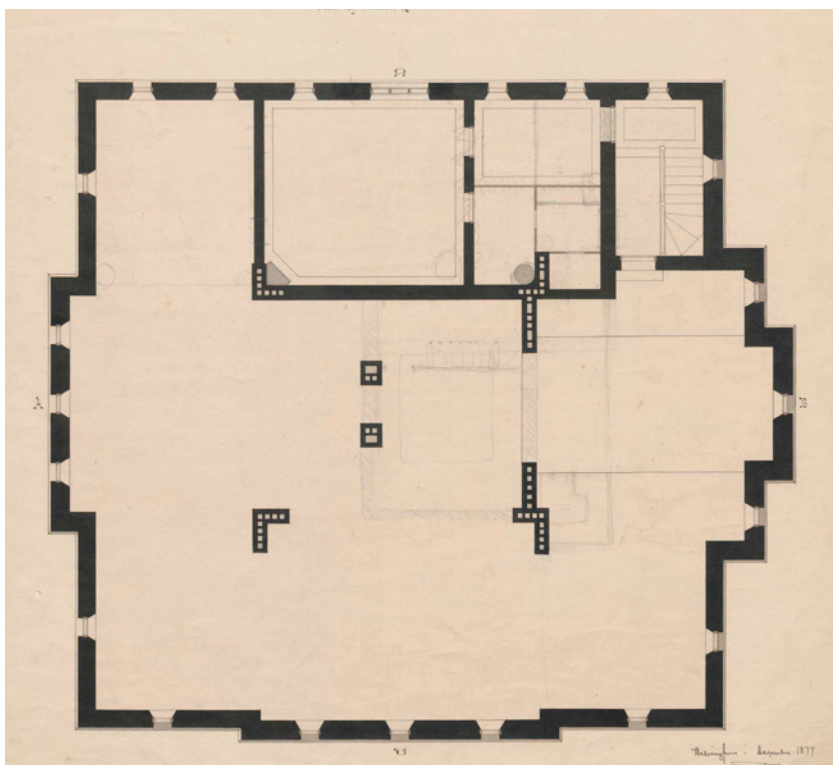

Ensimmäinen kerros. F.A.
Sjöström 1877. KA

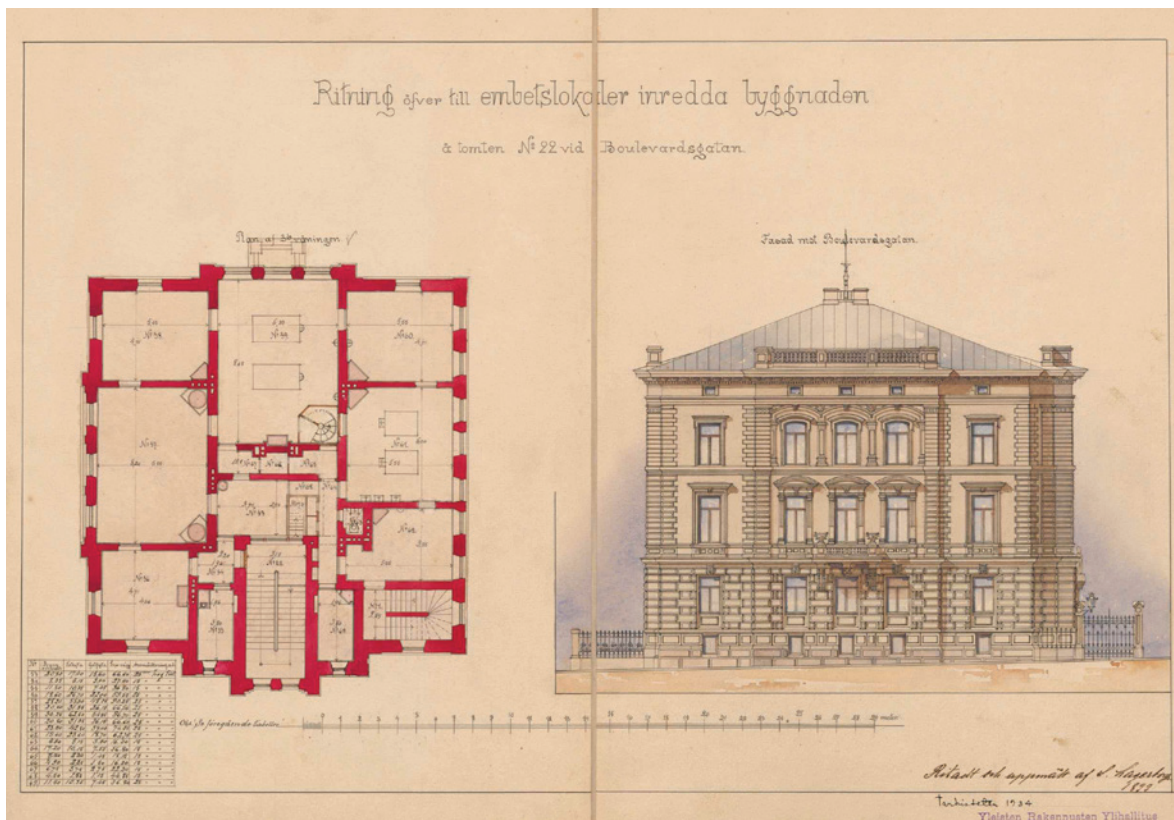

Toinen ja kolmas kerros. F.A.
Sjöström 1877. KA

Ullakkokerros.. F.A. Sjöström
1877. KA

Kolmas kerros ja julkisivu etelään, Bulevardille. S. Lagerborg 1899. KA.

4.4 Asukkaat

Vedutan raportin mukaan Helsingin maistraatin veroluetteloissa talossa oli runsaasti asukkaita. Vuoden 1880 veroluettelon mukaan asukkaita olisi ollut jopa 67 henkeä.³⁷ Vuoden 1890 veroluettelossa asukkaiksi olisi merkitty 49 henkeä. Ilmeisesti rakennuksen kolmessa suuressa asunnossa asui varakkaampaa väkeä, ja lisäksi pienemmissä asunnoissa työväestöä. Piha- ja kellarikerroksessa oli myös asuntoja ja huoneita vuokrattavana. Ajan lehti-ilmoituksista käy ilmi asuntojen vuokrausilmoituksia sekä palvelujen tarjoajia. Rakennuksessa asui monien eri ammattien harjoittajia, esimerkiksi ompelijattaria, puuseppiä ja arkkitehteja. Lehtitiedon mukaan talossa toimivan Bolaget Hemmet -yhtiön omistivat senaattori O. Bergbom, ylitirehtööri L. Gripenberg sekä teollisuushallituksen intendentti C. P. Solitander.³⁸

4.4.1 TAITEILIJA ADOLF VON BECKER

Ullakolle oli sisustettu ateljeetila, jota käytti taiteilija Adolf von Becker (1831–1909). Taidemaalari Becker oli arvostettu jo omana aikanaan. Hän piti myös yksityistä taideakatemiamaa, jossa opiskeli monia tunnettuja suomalaisia taiteilijoita. Becker käytti ateljeetilaa taiteelliseen työskentelyyn ilmeisesti 1890-luvun alkuun saakka, jolloin jäi eläkkeelle ja ateljeeta tarjottiin vuokralle *Hufvudstadsbladetissa* julkaistussa ilmoituksessa.³⁹

Taiteilija Adolf von Becker ateljeessaan, luultavasti Bulevardi 29 ullakolla. Kuva 1890-luvulta. MV.

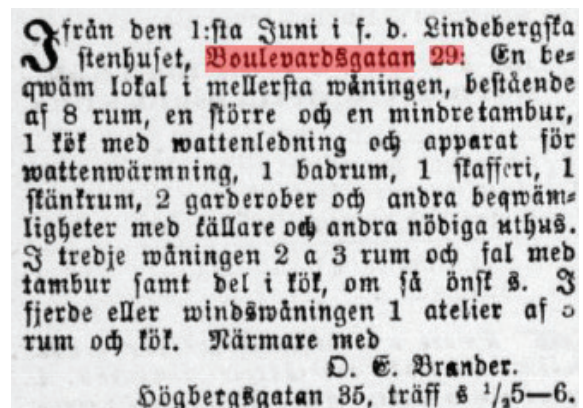

Taiteilija Adolf von Becker ilmoittaa yksityisakatemiastaan. Hbl 1/9/1882. Kansalliskirjaston digitoidut aineistot, sanomalehtiarkisto.

4.5 Myöhemmät vaiheet

4.5.1 ASUINTALOSTA VIRASTOKÄYTTÖÖN

Polyteknillisen oppilaitoksen kasvavan opiskelijamäärän ja tilanpuutteen ratkaisemiseksi valtio osti vuonna 1897 Bulevardi 29 tontin rakennuksineen. Rakennukseen siirrettiin ne valtion virastot, jotka tähän asti olivat olleet sijoitettuna Polyteknillisen koulun päärakennukseen. Niiden käytössä olleet tilat vapautuivat opetuskäyttöön. Samalla saatiin tilaa uudelle Kemian laboratoriorakennukselle, joka valmistui

Rakennuksen omistaja Brander tarjoaa tiloja vuokralle. Hbl 24/1/1879. Kansalliskirjaston digitoidut aineistot, sanomalehtiarkisto.

³⁷ Veduta 1984c, 8.

³⁸ *Aftonposten* no 44/22.02.1896.

³⁹ *Hufvudstadsbladet* no 55/26.02.1890.

vuonna 1899 Bulevardi 29:n piharakennuksen paikalle. Arkkitehti Onni Tarjanne laati Kemian laboratoriorakennuksen piirustukset.

Asunnot muutettiin virastoiksi. Rakennukseen muuttivat Polyteknillisen opiston päärakennuksesta Teollisuushallitus, Geologisen komission ja Maanviljelyhallitus. Myöhemmin rakennus tuli kokonaan Geologisen komission käyttöön.⁴⁰ Muutospiirustukset laati teki Yleisten rakennusten ylihallituksen toimeksiannosta arkkitehti Florentin Granholm. Huonetiloihin tehtiin muutoksia rakentamalla väliseiniä ja muuttamalla sisustuksia sekä uuneja. Kellarin ikkunoita suurennettiin.

Valtion ostaessa rakennuksen ullakkokerroksen ateljeetila annettiin Suomen taiteilijaseuran käyttöön.⁴¹ Taiteilijaseura vuokrasi ateljeetila eteenkin nuorille vähävaraisille taiteilijoille pientä vuokraa vastaan.⁴² Lehtikirjoituksista käy myös ilmi, että senaatissa päätettiin, että ateljeetilan kunnostuksen maksaa valtio.⁴³

Vuodelta 1899 on olemassa arkkitehti Signe Lagerborgin tekemät mittauspiirustukset. Piirustukset käsittävät pohjat, kaksi leikkausta, ja laveeratun julkisivupiirroksen Bulevardin puoleisesta julkisivusta.⁴⁴

4.5.2 KOULUKAYTTOON

Rakennuksessa tehtiin pieniä korjaus- ja muutostöitä säännöllisesti 1900-luvun alkupuolella. Isompia muutoksia on tehty vasta 1950-luvulla. Talvi- ja jatkosodan aikana korttelia tuhonneet pommitukset eivät pahemmin vaurioittaneet Bulevardi 29:ää, jonka julkisivuun tuli ainoastaan sirpalevaurioita.

Vuonna 1957 rakennus päätettiin antaa Helsingin teknillisen oppilaitoksen käyttöön. Oppilaitoksella oli toimitiloja ympäri kaupunkia mutta se kärsi tilanpuutteesta. Rakennus kunnostettiin ja tiloja muutettiin opetuskäyttöön sopiviksi. Kunnostustyöt sisälsivät välipohjien

Kuvaaja O. Ahonen (1970). KA.

vahvistamista, ovien uusimista, maalausta, lattiamuutoksia sekä sähkötöitä. Vesi- ja viemärijohtoja vaihdettiin, lisäksi asennettiin keskuslämmitys ja uunit poistettiin.⁴⁵

Kaikkiin kerroksiin sisustettiin luokahuoneita ja purettiin joitakin alkuperäisiä väliseiniä. Kellariin tuli keittiö ja opettajien ja opiskelijoiden taukotiloja. Pääportaikon viereiset tilat ensimmäisessä kerroksessa muutettiin vahtimestarin asunnoksi. Toisessa ja kolmannessa kerroksessa vastaavat tilat sisustettiin opettajien työhuoneiksi sekä wc- ja naulakkotiloiksi.⁴⁶ Rakennuksessa toimi Helsingin teknillisen oppilaitoksen rakennusosasto.⁴⁷

4.5.3 PERUSKORJAUKSIA

Rakennusta peruskorjattiin jälleen 1980-luvun lopussa, samassa yhteydessä päärakennuksen ja muiden oppilaitoskokonaisuuden rakennusten korjausten yhteydessä. Peruskorjauksen osana suoritettiin LVIS-töitä, maalaus- ja korjaustöitä sekä joitakin tilamuutoksia. Rakennukseen sijoitettiin hissi. Rakennukseen tuli nyt yhden asunnon sijasta kolme vahtimestarin asuntoa. Lisäksi julkisivut korjattiin.

Viimeisimmät muutostyöt rakennukseen on tehty vuonna 2001. Tuolloin kaikki pinnat uusittiin. Vahtimestarien asunnot poistettiin ja tilalle tehtiin työ- ja toimistotiloja. Kirjasto sijoitettiin kolmanteen ja neljänteen kerrokseen, ja sinne myös rakennettiin kierreporras. Ullakkotilat muutettiin luokka- ja neuvotteluhuoneiksi.

⁴⁰ Veduta 1984c, 9.

⁴¹ Hufvudstadsbladet no 23/25.01.1898

⁴² Hufvudstadsbladet no 89/ 03.04.1898

⁴³ Aftonposten no 241/ 18104.1898

⁴⁴ 1896 Florentin Granholm, Yleisten rakennusten ylihallitus: "Eldstadsförändring och inredning af embetslokaler" sekä piirustus 1897. 1899 S. Lagerborg "Ritning öfver till embetslokaler inredda byggnaden" KA.

⁴⁵ Piirustukset vuodelta 1948 ja 1957. HKA.

⁴⁶ Veduta 1984c, 11–13.

⁴⁷ Tekniikan 117 vuotta 2000, 59.

Talvisodan pommitusten jälkeen otetussa kuvassa näkyy vasemmalla Bulevardi 29. Rakennus kärsi sirpalevaurioita ja sen ikkunat sekä vesikatto rikkooutuivat. Taustalla Ooppera ja Neuvostoliiton suurlähetystö. Bulevardin puoleiset katon uurnakoristeet puuttuvat jo tässä. SA-kuva.

Talvisodan pommitusten jälkeen otettu kuva. Bulevardi 29 on säilynyt ulkomuodoltaan muuttumattomana. SA-kuva.

Vuonna 1958 otetussa valokuvassa seinässä näkyy vielä rakennuksessa toimineiden valtion instanssien nimiä. KA.

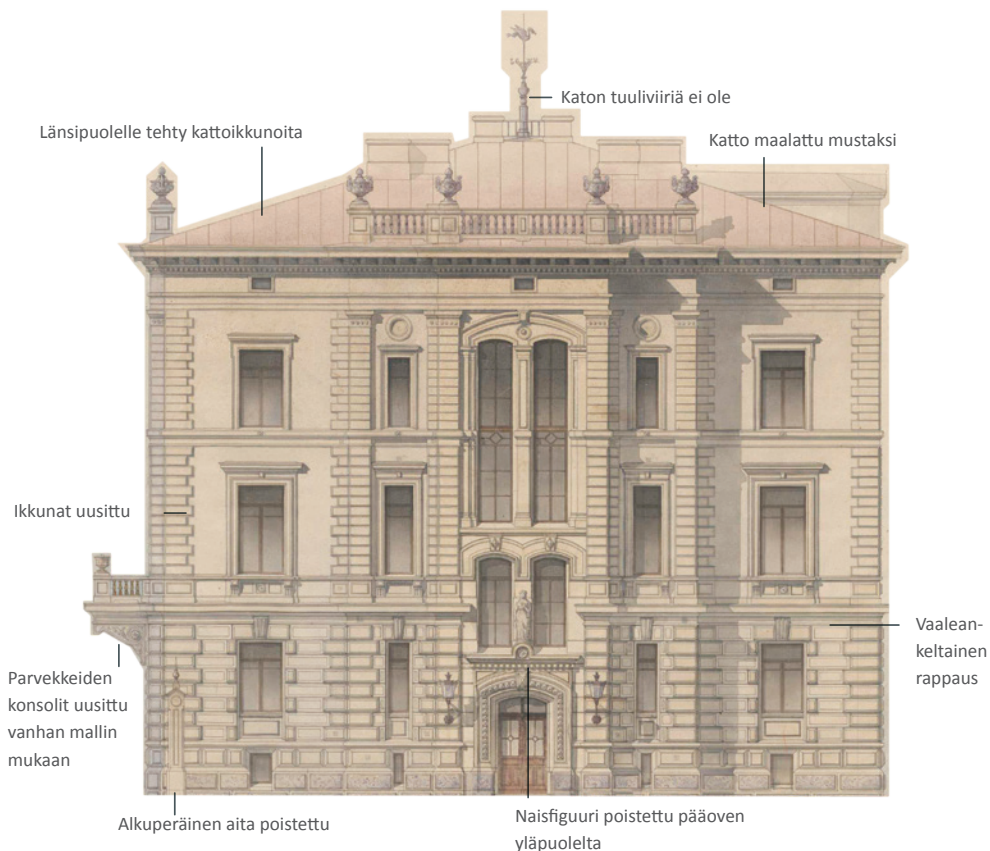
5 Nykytila

5.1 Julkisivut

Bulevardi 29 on ulkoarkkitehtuuriltaan hyvin säilynyt. Rakennusta on peruskorjattu useaan otteeseen. Viimeksi julkisivua on remontoitu 1980-luvun peruskorjauksessa. Aiempi julkisivukorjaus oli tehty 1970-luvun lopulla, jolloin rakennus sai rusehtavan värityksen. 1980-luvulla rakennuksen julkisivut ja koristeosat ennallistettiin alkuperäiseen asuun. Katolle tehtiin uudet uurnakoristeet puuttuvien paikalle. Parvekkeiden konsolit uudistettiin. Ikkunat vaihdettiin puitejaoltaan alkuperäisiä vastaaviksi. Jo vuonna 1897 oli kellarikerroksen kaikkia ikkunoita suurennettu.

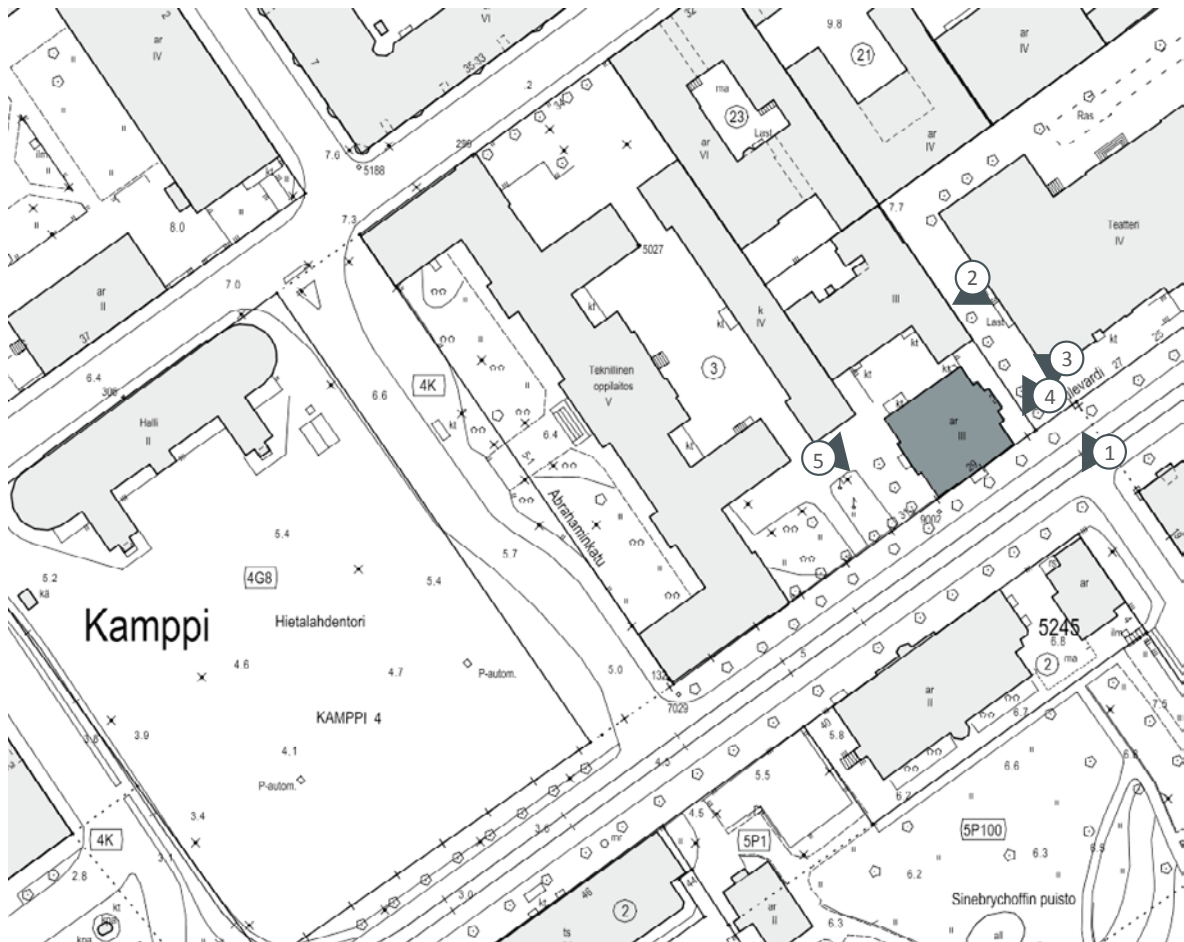
5.1.1 JULKISIVUKAAVIO

F. A. Sjöström 1878 julkisivu itään.

Bulevardi 29 on säilynyt ulkoarkkitehtuuriltaan lähes muuttumattomana, koristeosia on uusittu vanhan mallin mukaan.

5.1.2 KUVANOTTOPAIKAT

1. Eteläjulkisivu Bulevardille. Rakennus on ulkoarkkitehtuuriltaan alkuperäistä vastaavassa asussa. Taustalla punatiilinen Vanha kemia.

2. Pääsisäänkäynti on itäpuolelta. Taustalla Bulevardi.

3. Pääsisäänkäynnin yläpuolelle on alkuperäisissä piirustuksissa, sekä vuoden 1899 mittauspiirustuksissa, sijoitettu naisfiguuri.

4. Pääportaan korkeat ikkunat erottuvat julkisivussa pääsisäänkäynnin yläpuolella.

5. Länsijulkisivu päärakennukselle päin. Pohjoissivulla on sisäänkäynti pihaportaaseen ja kellariin. Katon uurnakoristeet on tehty vanhan mallin mukaan 1980-luvulla puuttuvien paikalle.

5.2 Sisätilainventointi

Inventointi tehtiin 1–2.7.2015 kiertämällä ja havainnoimalla kaikki tilat. Rakennusta tarkasteltiin kokonaisuutena yleispiireisesti. Kaikki tilat kierrettiin ja nykytilannetta verrattiin alkuperäisiin piirustuksiin sekä vanhoihin valokuviin. Inventoinnissa tarkasteltiin pääpiirteittäin säilyneisyyttä, alkuperäisiä elementtejä, eri aikojen muutoksia ja tilahahmon säilyneisyyttä. Tilat jaettiin yleisiin tilakokonaisuuksiin, joita käsiteltiin kokonaisuutena. Tilaryhmät on esitelty seuraavassa järjestyksessä: 1–4. kerroksen yleinen tilahahmo, ullakko, kellari, pääporras ja pihaporras.

1.–4. KERROS JA ULLAKKO

Tilahahmo on pitkälti säilynyt alkuperäisenä. Väliseinämuutoksia on tehty paljon mutta alkuperäinen huonejärjestely on vielä hahmotettavissa: eteinen keskellä, suuri huone keskirisaliitissa sekä etelä- ja pohjoispuolille jakaantuvat isot huonetilat. Isokokoinen teräs-lasi kierreporras on rakennettu yhdistämään 2.–5. kerrokset. Nykyisin ensimmäinen kerros on opiskelijahakupalveluiden toimistona, toinen ja kolmas kerros kirjastona. Ullakolla on opetus- ja neuvottelutiloja.

Lattia on enimmäkseen muovimattoa, sävyt ovat sinertävä harmaa ja vaaleanvihreä. Wc-tiloissa on harmaata keraamista laattaa lattialla ja valkoinen laatoitus koko seinällä. Ullakolla, sekundääriportaan alla on näkyvisä vanhaa tiilirakennetta. Seinät ovat rapatut ja vaalean harmaalla sävyllä maalatut. Jalkalistat ovat uusitut, muodoltaan yksinkertaiset, suorakulmaiset listat.

Alakatto on tehty harmaaksi maalatusta teräsverkosta, katto ja iv-putket mustaksi maalatusta. Eteläisissä kulmahuoneissa on paikoitain näkyvissä vanhaa kattolistaa.

Ovet ovat enimmäkseen uusia, 1990–2000-lukujen teräs-lasiovia, joissa suuri lasiosa on maitolasia ja teräskehukset on maalattu harmaaksi. Rakennuksesta löytyy myös muutamia alkuperäisiä vaaleanharmaaksi maalattuja ovia.

Kaikki ikkunat on uusittu ja ne ovat enimmäkseen 1800-luvun lopun kivitaloille tyypillisiä t-kirjaimen muotoisia ikkunoita. Parvekkeiden, toisessa kerroksessa Bulevardille sekä kolmannessa kerroksessa Päärakennuksen suun-

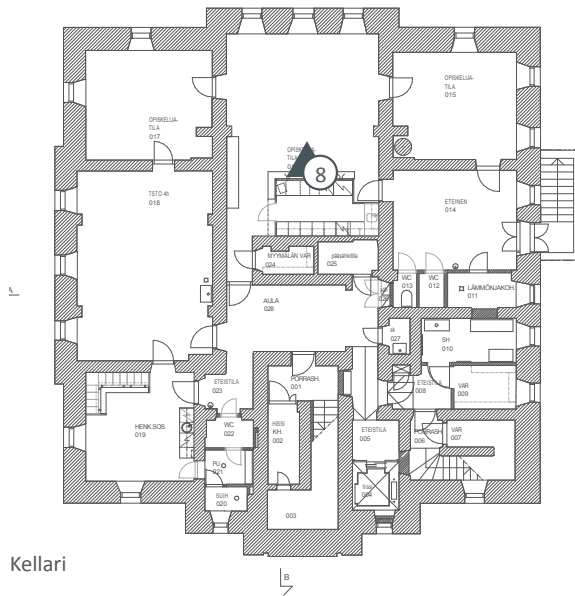

1. Kaikissa toimistohuoneissa on samat pintaratkaisut. Joissakin huoneissa on vanhoja kattolistoja näkyvillä ritilöiden takana.

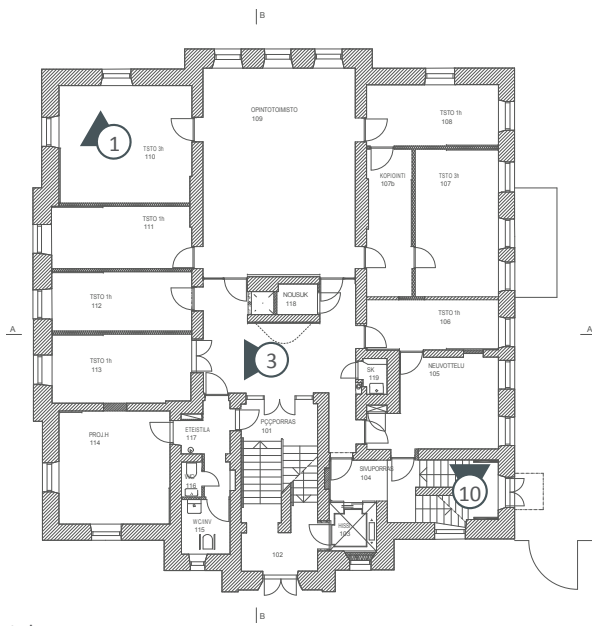

2. Kierreporras on tehty 2000-luvun alussa ja sille puhkottu tila rakennusrungon keskeltä.

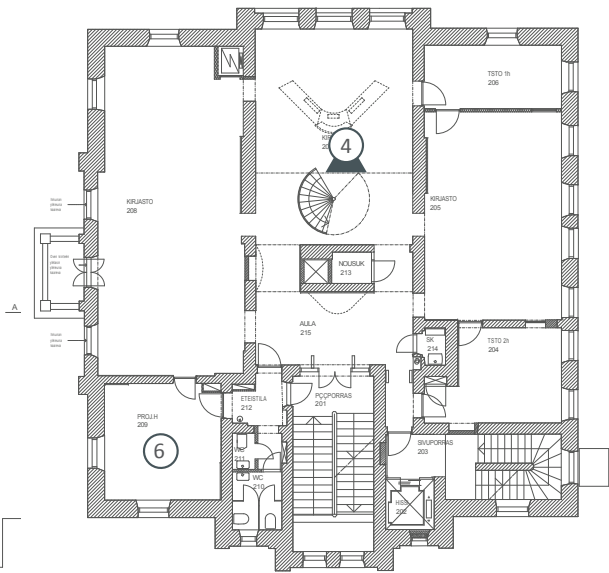
Sisävalokuvien ottopaikat

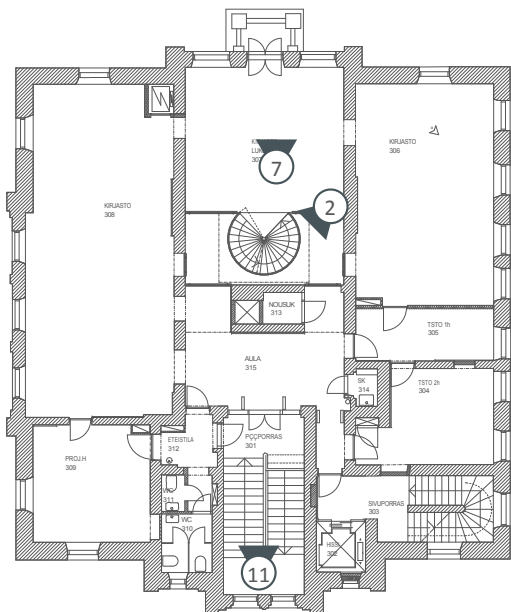
Kellari

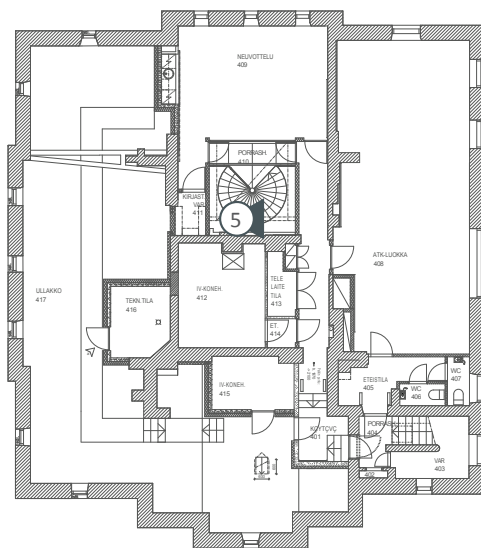
1. kerros

2. kerros

3. kerros

Ullakko

3. Vanhoja ovia on paikoitellen säilynyt.

4. Neljännen kerroksen kirjastotiloihin on avattu ikkunoita keskellä kulkevaan kierreportaaseen.

taan aiemmin ikkunoiksi muutetut ovet on muuttettu takaisin oviksi, tyylinä yksinkertainen peiliovimalli.

Ikkunoiden alla on uusitut, yksilevyiset urapatterit, jotka on maalattu harmaaksi. Pattereiden edessä kulkee sähkökouru. Sähkövetoja tai muita vastaavia putkia kulkee ritilä-alakattoratkaisussa.

KELLARI

Kellarin huonetilojen hahmot ovat pääosin alkuperäiset, kaikissa tiloissa on näkyvissä hienot holvirakenteet. Vanhoja pintoja ei ole juurikaan havaittavissa. Tilat ovat pääosin opiskelijakunnan käytössä opiskelijakahvilana ja toimistotiloina.

Lattia on pääosin laatoitettu noin 15 x 15 senttimetrin kokoisilla keraamisilla laatoilla, joiden sävyinä on harmaansininen ja vihertävä. Työhuoneessa rakennuksen sivulla käytetty myös

muovimattoa. Märkätiloissa on käytetty pientä vihertävää mosaiikkilaattaa. Kulmaportaan alapuolisessa varastohuoneessa on jäljellä vanha tiililattia.

Jalkalistat ovat uudet, yksinkertaiset, noin neljä senttimetriä korkeat suorakulmaiset puulistat. Seinät ovat rapatut ja vaaleaksi maalatut, samoin ristiholvatut katot ovat rapattuja ja valkoiseksi maalattuja. Ikkunat on uusittu. Ovet ovat vanhoja, eriaikaisia ja erityyppisiä peiliovia, jotka kaikki ovat vaaleansiniharmaaksi maalattuja.

Ikkunoiden alla on uusitut, pääosin yksilehtiset levypatterit. Valaisimet ovat loisteputkilaisimia ja seinäplafondeja. Kellarin luoteiskulmahuoneessa on säilynyt yksi pöytäuuni.

5. Kirjastotiloissa on sama alakattorakenne kuten koko rakennuksessa.

7. Ullakolle on sisustettu neuvotteluhuone.

6. Alkuperäisiä kattolistoja on osittain näkyvissä.

PÄÄPORRAS

Pääportaan tilahahmo on säilynyt alkuperäisenä. Ensimmäisellä tasanteella on kaksi kapeaa, pyörökaarista ikkunaa. Porrashuoneen ylimässä osassa on puolentoista kerroksen korkuinen tila ja korkeat, kapeat ikkunat. Lattiamateriaali on uusittu, lattia- ja porrasaskelmat on kauttaaltaan päällystetty vaaleanharmailla massalaatoilla. Vuoden 1984 inventoinnissa mainitaan vielä linoleumlaatat, joiden alla olisi säilynyt alkuperäinen tammiporras. Komeat kerrosotet sekä puinen kaide ovat alkuperäisiä. Puinen käsijohde on profiloitu ja kaiteen puupinnat ovat koristeellisesti sorvattu noin 15 senttimetrin välein. Ovet ovat lakattu kiiltäväksi, muuten puunväriset. Ovissa on korkeat ja kapeat ikkunat, joissa yksinkertainen koristejaoittelu. Sama aihe toistuu porraskäytävän korkeissa, ilmeisesti alkuperäisissä ikkunoissa. Seinät on maalattu harmaiksi ja vaaleanvihreiksi. Listoitukset on maalattu valkoisiksi. Ylim-

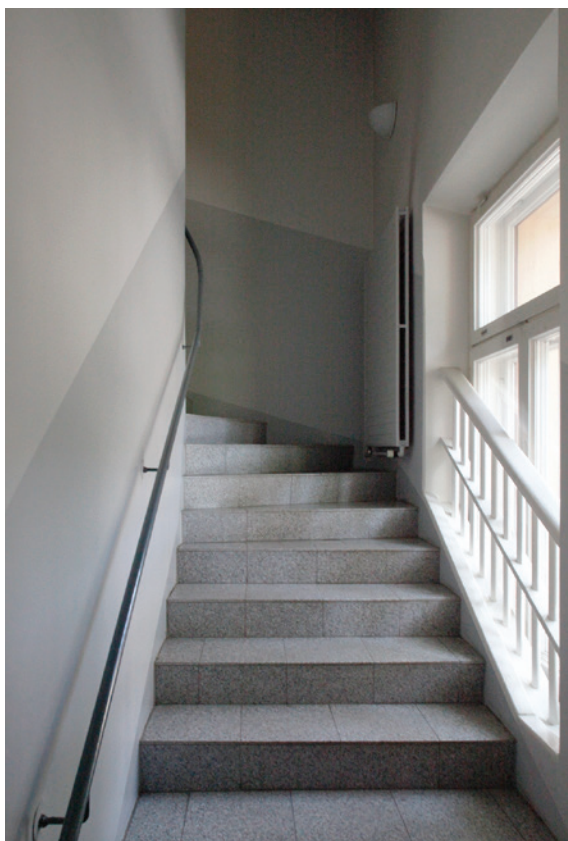
män kerroksen katossa on syvät kasetit, joissa on koriste- ja hammaslistat ja niitä kiertää friisimäinen ruusukekoristelu tummanvihreällä pohjalla. Valaisimet ovat ikkunaseinään kiinnitettyjä yksinkertaisia kupuvalaisimia.

PIHAPORRAS

Pihaportaan lattiamateriaali on uusittu, paitsi ensimmäisen kerroksen tasanteella on erilaisia vanhoja kalkkikivilaattoja. Seinät on rapattu ja maalattu vaaleaksi. Vielä vuoden 1984 inventoinnissa mainitaan puiset askelmat ja lepotosot, jotka mahdollisesti ovat säilyneet nykyisen laatoituksen alla. Ovet kerrokseen on uusittu. Porraskäytävän viereen on sijoitettu hissi.

8. Kellaritiloissa on kauniit holvaukset. Kaikki lattiapinnat on uusittu.

9. Pihaportaan puiset askelmat on peitetty massalaatoilla.

10. Vanhaa lattiapintaa on näkyvissä pihaportaan ulko-oven edessä. Lattia on ladottu fragmentaarista kalkkikivilaatoista, samaa laattaa on päärakennuksen vanhimmassa osassa.

11. Pääportaan kauniit ovet ja kaiteet ovat alkuperäisiä.

12. Pääporras on lattia- ja porrasmateriaalia lukuunottamatta alkuperäistä vastaavassa asussa.

6 Yhteenvedo

6.1 Oppilaitoskokonaisuus

Teknologian alan opetus kehittyi Suomessa teollistumisen myötä. Teknillistä koulutusta antavan oppilaitoskokonaisuuden rakentuminen peilaa sekä kaupungin, että yhteiskunnan kehittymistä. Polyteknillisen koulun vuonna 1877 valmistunut rakennus oli ensimmäinen teknilliselle koulutukselle rakennettu korkeamman asteen koulu maassamme. 1800-luvun puolivälissä Suomessa oli ainoastaan kaksi varta vasten rakennettua yliopistorakennusta. Turun akatemiatalo oli rakennettu vuonna 1817 arkkitehti Carl Christoffer Gjörwellin suunnitelmien mukaan. Turun palon jälkeen akatemia siirrettiin Helsinkiin ja vuonna 1832 valmistui C. L. Engelin suunnittelema yliopiston päärakennus ja myöhemmin sen yhteyteen muutamia muita yliopistollisia rakennuksia. Polyteknillisen koulun uudisrakennus sijoittuu paitsi yliopistorakentamisen kontekstiin, myös laitosrakentamisen uuteen filosofiaan. Arkkitehti Frans Anatolius Sjöströmille rakennus oli lyhyen uran päätyö.

Polyteknillisen koulun oppilaitoskokonaisuuden sekä rakennuksen osoitteessa Bulevardi 29 piirsi arkkitehti Sjöström. Päärakennuksen ensimmäisen laajennusosan piirsi Gustaf Nyström ja 1920-luvun laajennus toteutettiin arkkitehti Armas Lindgrenin suunnitelmien mukaan. Vanha kemian rakennus on Onni Tarjanteen käsialaa ja Uuden kemian rakennuksen suunnitteli Johan Sigfrid Sirén. He olivat kaikki koulun professoreita eli suunnitteluosaaminen löytyi käyttäjäorganisaation sisältä kaikissa rakennusvaiheissa. Oppilaitos on myös kerrok-

sellisuutensa puolesta kulttuurihistoriallisesti merkittävä kokonaisuus.

Rakennuksen monivaiheiset laajennukset kulkevat käsi kädessä tekniikan opiskelijamäärän kasvun kanssa. Sotien jälkeen 1940-luvulla diplomi-insinöörien tarve kasvoi räjähdysmäisesti ja keskustan puristuksiin jäänyt Teknillinen korkeakoulu päätettiin siirtää väljempään Otaniemeen. Vuonna 1945 käyty arkkitehtuurikilpailu Hietalahden alueen lisärakentamisesta tuo esiin oman aikansa modernistisia ehdotuksia alueen kehittämiseksi.

Oppilaitoksella on merkittävä rooli pääkaupungin kaupunkirakenteessa Bulevardin päättettyä, Hietalahden toria, hallitsevana rakennuksena. Kortteli on kaupunkikuvallisesti erittäin merkittävä. Bulevardi on yhdessä Esplanadin kanssa määritelty valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi.

Metropolian päärakennus on Bulevardin vanhimpia rakennuksia. Vuoden 1878 kartassa kivirakenteinen Polyteknillinen koulu näkyy ison korttelin osana, Hietalahdentorin laidalla muuten puutalovaltaisessa kaupungissa.

Päärakennus ja Bulevardi 29 ovat suojeltuja asteuksen 480/85 nojalla ja ne kuuluvat RKY-alueeseen. Vanhan ja uuden kemian rakennuksia ei mainita suojelupäätöksissä. Oppilaitoskorttelia ei ole kokonaisuudessaan suojeltu.

Oppilaitoskokonaisuus on ulkoarkkitehtuuriltaan ja pääosin myös sisätiloiltaan hyvin säilynyt. Mielenkiintoista on myös rakennusten käytön pysyminen pääsääntöisesti koulutusikäikäytössä koko historiansa ajan.

6.2 Rakennuskohtainen yhteenveto

Arkkitehti F. A. Sjöströmin suunnittelema uusrenessanssirakennus osoitteessa Bulevardi 29 kuului tavallaan oppilaitoskokonaisuuteen alusta alkaen, vaikka tuli sen osaksi vasta pari vuotta valmistumisensa jälkeen. Kuutiomainen pienkerrostalo, joka seisoi vapaasti laajalla puutarhamaisella tontilla oli harvinaisuus 1800-luvun Helsingissä. Alkuperäinen tilajako oli vaikuttava laajoine huonetiloineen. Helsingissä 1870-luvulla rakennettu kaupunkiasuintalo on jo itsessään merkittävä, minkä lisäksi Bulevardi 29 on myös sijainniltaan ja arkkitehtuuriltaan mielenkiintoinen.

Yhteys naapuritontin Polyteknillisen koulun rakennukseen on kiinnostava, sillä rakennuksilla oli sama rakennusajankohta ja arkkitehti. Bulevardi 29 muodostaa jännittävän parin päärakennukselle, koska seuraa sen kanssa samaa tyyliä ja tematiikkaa, mutta poikkeaa käyttötarkoitukseltaan ja kehitykseltään siitä täysin. Koulun kasvaessa ja muuttuessa on Bulevardin rakennus pysynyt ulkomuodoltaan muuttumattomana. On luontevaa, että rakennus on nykyään osa oppilaitoskokonaisuutta, vaikka se ei koskaan varsinaisesti ollut Teknillisen korkeakoulun tai sen edeltäjien käytössä.

Vaikka rakennuksen käyttötarkoitusta on muutettu useasti, ovat sen hahmo, julkisivut ja pääasiallinen sisätilahahmo säilyneet. Sisätilat ovat menettäneet muutoksissa ominaispiirteitään. Pääporras ja kerrosovet ovat pääosin säilyneet. Julkisivujen värit ja koriste-elementtejä on palautettu 1980-luvun peruskorjauksessa.

Rakennus rajaa Bulevardia ja sopii tontillaan vapaasti seisovana hyvin sen länsipäädyn puistomaiseen ympäristöön. Polyteknillinen koulu, johon Bulevardi 29:n voi katsoa kuuluneen, oli F. A. Sjöströmin lyhyeksi jääneen uran päätyö.

Lähteet

Arkistolähteet

Kansallisarkisto (KA)

Helsingin kaupunginmuseum (HKM)

Helsingin kaupunginarkisto (HKA)

Rakennusvalvontavirasto (RakVV)

Museoviraston arkisto (MV)

Metropolia ammattikorkeakoulun arkisto (MAA)

Aalto-yliopiston arkisto (AYA)

Helsingin kaupungin tilakeskus (HKT)

SA-kuva-arkisto (SA)

Painamattomat lähteet

Veduta, 1984a. Helsingin Teknillinen Oppilaitos, Rakennushistoriallinen inventointi. Päärakennus. Rakennushistoriaselvitys ja inventointiraportti Museoviraston arkistossa.

Veduta, 1984b. Helsingin Teknillinen Oppilaitos, Rakennushistoriallinen inventointi. Päärakennus: sisätilat. Rakennushistoriaselvitys ja inventointiraportti Museoviraston arkistossa.

Veduta, 1984c. Helsingin Teknillinen Oppilaitos, Rakennushistoriallinen inventointi. Kurssirakennus, Bulevardi 29. Rakennushistoriaselvitys ja inventointiraportti Museoviraston arkistossa.

Härö, Mikko, 1984. F.A. Sjöströmin Polyteknillisen koulun rakennus. Esitelmä prof. Henrik Liliuksen johtamassa taidehistorian laudaturseminaarissa.

S. Wuorio maalaamo Oy, 1988. Helsingin teknillinen oppilaitos, Päärakennus, vanhojen maali-pintojen tutkimustyö.

Painetut lähteet

Blomstedt, Severi et. al. toim., 1989. *J.S. Sirén, arkkitehti 1889-1961*. Suomen rakennustaiteen museo, Helsinki.

Brunila, Birger, 1929. Teknillisen korkeakoulun laajennus. *Arkkitehti* 3/1929.

Hakala-Zilliacus, Liisa-Maria, 2002. *Suomen eduskuntatalo*. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki.

Helminen, Martti ja Lukander, Aslak, 2014. *Helsingin suurpommitukset Helmikuussa 1944*. Werner Söderström Osakeyhtiö, Helsinki.

Suomen teknillinen korkeakoulu, 1909. *Vuosikertomus korkeakoulun toiminnasta työvuotena 1908-09*. Helsingin sentraalikirjapaino, Helsinki.

Helsingin teknillisen oppilaitoksen tuki ry (julk.), 2000. *Tekniikan 117 vuotta: Helsingin teknillinen oppilaitos 1881-1998*. Karisto Oy, Hämeenlinna.

Höijer, Carl Theodor, 1983. *En självbiografisk uppsats från år 1910*. Helsingfors i forna tider V, Helsingfors Samfundet.

Lappo, Osmo, 2012. *Ave Alma Mater*. Kolumi. *Arkkitehti* uutiset 9/2012.

Liesto, Martti, 1988. *Teknillinen korkeakoulu 1908-1988*. Karisto Oy, Hämeenlinna.

Lilius, Henrik, 1982. *Suomalaisen koulutalon arkkitehtuurihistoriaa: Kehityslinjojen tarkastelua keskialalta itsenäisyyden ajan alkuun*. Suomen muinaismuistoyhdistyksen aikakauskirja 83. Vammalan kirjapaino, Vammala.

Lindgren, Armas, 1929. Teknillisen korkeakoulun pääarakennuksen laajennus. *Arkkitehti* 3/1929.

Lukkarinen, Ville, 1989. *Classicism and History. Anachronistic architectural thinking in Finland at the turn of the century*. Jac. Ahrenberg and Gustaf Nyström. Suomen muinaismuistoyhdistyksen aikakauskirja 93, Vammalan kirjapaino Oy, Vammala.

Michelsen, Karl-Erik, 1999. *Viides Sääty. Insiinöörit Suomalaisessa yhteiskunnassa*. Tekniikan Akateemisten liitto TEK. Vammalan kirjapaino Oy, Vammala.

Nikula, Riitta, 1988. *Armas Lindgren, arkkitehti 1874-1929*. Suomen rakennustaiteen museo, Helsinki.

Nykänen, Panu, 2007. *Kortteli sataman laidalla. Suomen teknillinen korkeakoulu 1908-1941*. WSOY, Porvoo.

Nykänen, Panu, 1998. *Käytännön ja teorian välissä - Teknillisen opetuksen alku Suomessa*. Gummerus, Jyväskylä.

Rakennushallitus, 1967. *Suomen rakennushallinto 1811-1961*. Valtion painatuskeskus, Helsinki.

Sirén, J.S., 1950. Teknillisen korkeakoulun kemian laboratorio. *Arkkitehti* 1950, s.83-92.

Teknillisen korkeakoulun kilpailu. *Arkkitehti* 5-6/1945.

Ollila, Kaija; Toppari, Kirsi, 1975. *Puhvelista Punatulkkuun: Helsingin vanhoja kortteleita*. Sanoma Osakeyhtiö, Helsinki.

Wuolle, Bernhard, 1949. *Suomen Teknillinen korkeakouluopetus 1849-1949*. Kansallisosakeyhtiö Otava, Helsinki.

Verkkolähteet

Helsingin kaupungin karttapalvelu

<http://kartta.hel.fi/>

Vakka-tietokanta, Arkistonmuodostajakohtaiset kuvailutiedot.

<http://www.narc.fi:8080/VakkaWWW/Selaus.action;jsessionid=-37035DBCCACE86ED30328A443B1189C3?kuvailuTaso=AM&avain=12339.KA>

Haettu 23.6.2015

Arkistojen portti, Manufaktuurijohtokunta.

wiki.narc.fi/portti/index.php/Manufaktuurijohtokunta

Haettu 23.6.2015

Museoviraston Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY

Esplanadi-Bulevardi

http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=4630

Haettu 16.07.2015

Biografiakeskus, Kansallisbiografia

Viljo, Eeva Maija, 2007: Frans Sjöström

<http://www.kansallisbiografia.fi/kb/artikkeli/3637/>

Haettu 15.6.2015

Helander, Vilhelm, 2006: Gustaf Nyström

<http://www.kansallisbiografia.fi/kb/artikkeli/3323/>

Haettu 15.06.2015

Wäre, Ritva, 2007: Onni Tarjanne

<http://www.kansallisbiografia.fi/kb/artikkeli/4140/>

Haettu 15.06.2015

Nikula, Riitta, 2005: Armas Lindgren

<http://www.kansallisbiografia.fi/kb/artikkeli/3430/>

Haettu 15.06.2015

Nikula, Riitta, 2006: Johan Sigfrid Sirén

<http://www.kansallisbiografia.fi/kb/artikkeli/6406/>

Haettu 15.06.2015

Digi – Kansallisarkiston digitaaliset aineistot,
sanomalehdet

Helsingfors tidningar no. 23, 23.02.1860. En teknisk fråga. Kirjoitus teknillisen opetuksen koulurakennuksesta.

Haettu 16.07.2015

Helsingfors Dagblad no. 239, 03.09.1878

F.A. Sjöströmin kirjoitus vastauksena A. H. Dalströmille

<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/440070>

Haettu 16.07.2015

Helsingfors tidningar no. 23, 23.02.1860. En teknisk fråga. Kirjoitus teknillisen opetuksen koulurakennuksesta.

Haettu 16.07.2015

Helsingfors Dagblad no. 239, 03.09.1878

F.A. Sjöströmin kirjoitus vastauksena A. H. Dalströmille

<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/440070>

Haettu 16.07.2015

Finlands Allmänna tidning no. 274 23.11.1878. Bulevardi 29:n rakennuksen myynnistä.

<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/688784>

Haettu 30.7.2015

Beckerin yksityisopisto.esim. *Hufvudstadsbladet* no. 202A, 01.09.1882.

<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/376985>

Haettu 30.7.2015

Hufvudstadsbladet no. 55, 26.02.1890. Beckerin ateljee annetaan vuokralle.

<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/373385>

Haettu 30.7.2015

Aftonposten no. 44, 22.02.1896. Bolaget Hemmet:in omistajuus.

<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/514268#?page=1>

Haettu 30.7.2015

Hufvudstadsbladet no. 23, 25.01.1898. Ateljeetila annettiin taiteilijaseuralle.

<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/523394>

Haettu 30.7.2015

Hufvudstadsbladet no. 89, 03.04.1898. Taiteilijaseuran päätös vuokrata ateljeetila.

<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/523465>

Haettu 30.7.2015

Aftonposten no. 241, 18.10.1898. Ateljeetilan remontista.

<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/506807>

Haettu 30.7.2015

Aamulehti no. 176, 02.08.1899. K. L Lindebergin muistokirjoitus.

<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/515765>

Haettu 30.7.2015

Digi – Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot,
aikakauslehdet

Tekniska föreningens i Finland förhandlingar no. 3, 01.03.1905.

Nyström, Gustaf: Polytekniska institutets nybyggnader 1905.

Tekniska föreningens i Finland förhandlingar no. 3, 01.03.1905.

Wilenius, Wald. Öfversikt af byggnadskonsten i Finland under åren 1880—1905.

<http://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/1123375>

Decker, Theodor, 1885. Minnesruna öfver Frans Anatolius Sjöström. *Tekniska föreningens i Finland förhandlingar*, no.4, 01.01.1885.

<http://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/1123335>

Liitteet

Liite 1 Rakennusluvut

Valtion omistamille rakennuksille ei yleensä haettu rakennuslupia muutostöihin ennen vuoden 1959 rakennuslain uudistusta. Rakennuksiin tehdyistä muutostöistä löytyy tietoja Yleisten rakennusten ylihallituksen vuosikirjoista. Tähän on kerätty tiedot niistä löytyvistä rakennusluvista.

BULEVARDI 29

Rakennuslupatunnus: 4-2111-R-1977

Toimenpide: Julkisivun värin muutos, värit liitteenä olevan väriysehdotuksen mukaiset

Myönnetty: 1.11.1977

Loppukatselmus:

Hakija: Suomen valtio / Uudenmaan piirirakennustoimisto

Pääsuunnittelija:

Arska: ei

Rakennuslupatunnus: 4-0893-87-C

Toimenpide: HTOL:n kurssirakennuksen peruskorjaus.
Käyttötarkoituksen muutos: talonmiehen asunnon tilalle tulee kolme kappaletta talonmiehen asuntoja. Sisätiloissa tehdään huone-, säilytystilojen yms. muutos ja korjaustöitä. Rakennukseen tulee hissi.

Myönnetty: 3.7.1987

Loppukatselmus:

Hakija: Suomen valtio / Rakennushallitus

Pääsuunnittelija: Arkkitehtuuritoimisto Osmo Lappo

Arska: on

Rakennuslupatunnus: 4-3216-00-B

Toimenpide: Ammattikorkeakoulun kurssirakennuksen perusrakennus ja muutos opetus- ja asuinkäytöstä kirjastoksi ja opiskelijapalvelutaloksi. Muutoksia käyttötarkoituksiin ja paloalueisiin. Vesikatolle uusi lappeen suuntainen katto-/savunpoistoikkuna ja kaksi lauhdutinta pihan puolelle. Rakennuksen ulkokerrokseen rakennetaan neuvottelutila, ATK-luokka ja teknisiä tiloja.

Myönnetty: 27.3.2001

Loppukatselmus: 27.1.2003

Hakija: Opetusvirasto

Pääsuunnittelija: Arkkitehtitoimisto Mikko Hormia

Arska: lupatunnus ja pvm

ark-byroo

Arkkitehtitoimisto ark-byroo

Kustaankatu 3, 00500 Helsinki

info@arkbyroo.fi | www.arkbyroo.fi

p. 010 2350 566